

WIE WORDT WIJZER VAN HET ONDERWIJS

W I E   W O R D T   W I J Z E R
V A N   H E T
O N D E R W I J S   ? ?

Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, maar dan wel na schriftelijke toestemming van de "Auteursvereniging Proloog", p.a. Buntlaan 12, Son.

Hetzelfde geldt voor gehele of gedeeltelijke opvoering van het stuk.

W I E   W O R D T   W I J Z E R V A N   H E T O N D E R W I J S   ?   ?

=====

Een discussieprogramma over school en maatschappij
van toneelwerkgroep Proloog, eind '73 en begin '74
samengesteld door:

Bonkie Bogaerts
Willemien Ebbelinck
Marlies Hamelinck
Rik Hancké
Kommer 't Mannetje
Thea Roding
Jan Smeets Loek Zonneveld

Voor het programma zijn niet veel meer attributen nodig dan enkele tafels en stoelen en een betrekkelijk klein speelvlak, benevens een achtergrond waaraan diverse platen (in de tekst benoemd)gehangen kunnen worden en de in de tekst voorts nog benoemde requisieten.

Het stuk bestaat uit een vijftal delen:

1. De introductie of Wat we allemaal wilden
2. De praktijk of Hoe het' tegenviel
3. Het onderwijscongres of Idee versus beweging
4. Een dag uit het leven van Jos van K. of Staat, kapitaal en onderwijs
5. Onze conclusies of Bewijs in wat je doet je solidariteit

Het programma kan gespeeld worden door een vijftal mensen.

DE INTRODUKTIE of Wat we allemaal wilden.

SITUATIE: DIPLOMA-UITREIKING AAN HET EIND VAN DE PEDAGOGISCHE AKADEMIE.

IN HET MIDDEN VAN HET SPEELVLAK STAAT EEN KLEINE VERHOOGING. DAAROP DE DIRECTEUR, KEURIG IN HET PAK GESTOKEN HEERSCHAP MET VIER DOOR LINTEN BIJEENGEHOUDEN DIPLOMA-ROLLEN ONDER ZIJN ARM.

LINKS EN RECHTS VAN HEM VIER STUDENTEN, IN RIJEN VAN TWEE DUS.

EEN AANTAL PASSAGES VAN DE TOESPRAAK VAN DE DIRECTIE (DE PASSAGES DIE OP RIJM WORDEN GEZEGD) WORDEN ONDERSTEUND DOOR LIEFLIJKE (GITAAR-) MUZIEK EN HET MEEDEINEN EN MEE NEURIËN DOOR DE STUDENTEN.

VOOR HET OVERIGE LEGGEN DE LUISTERENDE STUDENTEN EEN BUITENGEWONE ONGEÏNTERESSEERDHEIDT.A.V. DES DIRECTEURS ORATIE AAN DE DAG, EN VEEL ONGEDULD T.A.V. HET KRIJGEN VAN HET DIPLOMA

(MUZIEK)

TIJDENS EEN KORTE ONDERBREKING VAN DE MUZIEK STAPT EEN DER VIER STUDENTEN NAAR VOREN - STUDENT I- EN SPREEKT HET PUBLIEK OP SAMENZWEERDERIGE TOON DE VOLGENDE TEKST TOE:

STUDENT I : Dames en heren, we nodigen U graag uit aanwezig te willen zijn bij de jaarlijkse wedergeboorte van ons vaderlandse basisonderwijs. De plaats: de pedagogische akademie van Oude Middelray. Het moment: de diploma-uitreiking aan het eind van het derde leerjaar. Aan het woord: de directeur.

STUDENT STAPT WEER TERUG (MUZIEK)

DIRECTEUR : Het is weer mei
En buiten staan de bomen
Volop in bloei
Een glans op het gazon
Vol jong groen gras
De tijd is weer gekomen
Van milde regen, van koesterende zon
Van nieuwe hoop
Van onvermoede dromen!

De akademie
Zet haar poorten open
Vandaag begint voor jullie dan
De grote reis
Als jullie straks
De basisschool in lopen
Slaat er een golf
Jong bloed door het onderwijs!
Een verse adem
Die opnieuw doet hopen.

(PARLANDO, ZONDER MUZIEK)

Ja jongelui. Als er iets in het onderwijs moet veranderen dan zal het van jullie moeten komen. Jullie staan er nog onbevangen tegenover. Ik heb jullie nou zo'n drie jaren lang gadegeslagen en ik weet wat jullie waard zijn. En daarom kan ik zeggen dat jullie straks voor je oudere collega's een stimulans zullen betekenen om het onderwijs te blijven zien als een uitdaging.

(MUZIEK)

Want wat is mooier
 Dan een jonge meester
 Die met de jongens
 Op de speelplaats rost
 De jonge juf
 Die in de eerste teder
 Kleine ruzies, klein verdriet oplost
 Dat is iets
 Wat het oude hart begeestert.

(PARLANDO, ZONDER MUZIEK)

Het onderwijs -ik heb het de afgelopen jaren al zo vaak gezegd- het onderwijs moet een pedagogisch milieu zijn. En dan bedoelde ik daarmee een omgeving waarin het kind zich vertrouwd en beschermd voelt. Het onderwijs mag het kind niet bedreigen. Integendeel.... spelenderwijs moet het onderwijs aan het kind de aangeboren nieuwsgierigheid ontlokken, de latente wil om dingen te kennen en te kunnen.

Want slechts als de school in staat zal zijn om kinderen te motiveren om uit zichzelf met het onderwijs mee te doen zal zij in staat zijn om haar drie hoofdtaken te vervullen.

Wat is de eerste hoofdtak van het onderwijs?

DE STUDENTEN SPRINGEN IN EEN STRAMME, BIJKANS MILITAIRE HOUDING.

STUDENT I : Aan het kind die dingen leren die het op zijn levenspad behoeft.

STUDENTEN WEER IN "RUST" HOUDING

DIRECTEUR : Lezen, schrijven, rekenen moet iedereen kennen. En enige basiskennis over de geschiedenis. Immers, pas als je weet hoe in het verleden velen zich hebben ingespannen om onze wereld verder te helpen, pas dan kan je de democratische verworvenheden van vandaag benaderen. Je zal wat moeten weten over de natuur.... voor het te laat is. Handvaardigheid -noem eens een beroep op waarbij geen handvaardigheid nodig is. Aardrijkskunde... politiek.... (BETEKENISVOLLE STILTE) ... ja, da's een hele discussie geweest.

Moet er op school over politiek gesproken worden?

Maar, daar zijn we uit.

Ja, politiek moet op school ter sprake komen... (DE STUDENTEN KIJKEN DE DIRECTEUR VERRAST AAN) ... voor zover niet in tegenspraak met de levensbeschouwelijke grondslag van het onderwijs. (STUDENTEN HERVATTEN HUN ONGEÏNTERESSEERDE HOUDING MET EEN BLIK VAN "DACHT IK HET NIET")

Wat is de tweede hoofdtak van het onderwijs?

STUDENTEN IN DE HOUDING

STUDENT IV : Het kind moet spelend leren werken opdat het later werkt met zin.

STUDENTEN WEER "UIT" DE HOUDING

DIRECTEUR : De mens kan niet zonder werken. Immers, door te werken bouwt hij zijn eigen wereld .En het is onze taak om - aangepast aan de leeftijd en de begaafdheden van ieder individu, de kinderen voor te bereiden op de taken die ze later- in of buiten het gezin - zonder meer te vervullen zullen hebben.
Wat is de derde hoofdtak van het onderwijs?

STUDENTEN WEER IN DE HOUDING

Plichtsvervulling brengt beloning. Het loon voor plichtverzuim heet straf.

STUDENTEN UIT DE HOUDING

DIRECTEUR : Jullie krijgen je diploma (STUDENTEN KIJKEN VERWACHTINGSVOL OMHOOG) ... niet onverdiend (STUDENTEN WIJKEN TELEURGESTELD WEER TERUG). Inderdaad, om later verantwoordelijkheden te kunnen dragen moeten de kinderen inzien dat goede én slechte daden hun consequenties hebben. Maar slechts als ze de redelijkheid van die consequenties in zien, zullen ze vrede nemen met de straf voor de misdaad omdat ze de beloning voor de goede prestatie kennen. Zo.
Jullie zijn klaar.
Hier is je diploma.
(REIKT DE DIPLOMA'S OVER; STAPT VAN DE VERHOOGING EN LOOPT NAAR HET SPEELVLAK IN DE HOEK. VANDAARUIT ZEGT HIJ IN EEN LAATSTE OPWELLING:)
Maak er wat van'.

DIRECTEUR AF. STUDENTEN KOMEN ENTHOUSIAST MET HUN DIPLOMA NAAR DE RAND VAN HET SPEELVLAK

STUDENT II : We hebben het!

STUDENT III : Het papiertje.

STUDENT IV : Het entreebiljet voor het onderwijs

STUDENT I : We kunnen aan de slag.

STUDENT IV : Solliciteren'

STUDENT II : Een eigen klas

STUDENT III : je eigen baas

STUDENT I : Niemand meer die op je vingers kijkt.

STUDENT IV : Niemand meer die je corrigeert.

STUDENT III : Wij corrigeren voortaan zelf.

STUDENT II : Vanaf dit moment kunnen we alles vergeten wat we ooit geleerd hebben.

STUDENT IV : Alle dictaten achter het behang plakken.

STUDENT I : Vaders en moeders:

ALLEN : W I J Z I J N O N D E R W I J Z E R !

HET NAVOLGENDE LIEDJE WORDT DOOR DE STUDENTEN GEZONGEN EN TEGELIJKERTIJD UITGEBEELD ALS WAS HET EEN KLEUTERLIEDJE, MET SIMPELE EN EENVOUDIGE GEBAREN DUS.

LIED VAN HET VERLANGEN NAAR DIE MOOIE ONDERWIJSPRAKTIJK

Smijt alle boeken op een hoop
 Midden voor de akademie-deuren
 Onze zware jaren zijn voorbij
 Niemand meer die aan je kop komt zeuren
 Dat je kinderen liefderijk of streng
 Met gevoel of open moet behandelen
 Al die droge pedagogenklets
 In de fik, dat zal behoorlijk branden

Kinderen van Nederland let op
 Want er komt een eind aan jullie lijden
 Even solliciteren nog en
 Daar zijn wij om jullie te bevrijden
 Onderwijs wordt dan een paradijs
 Kringgesprek, project en interview
 Ouders in de klas en veel expressie
 Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw....

STUDENT IV : Nou staan we hier wel vrolijk te zingen, maar wat hebben we nou eigenlijk geleerd? We hebben bijvoorbeeld niet geleerd hoe je een project opzet. En dat zou ik nou zo graag willen doen. Samen met de kinderen op een andere, leukere manier werken. Ze zelf informatie laten aandragen. Ze zelf het tempo van het leren laten bepalen. En die scheiding tussen die vakken doorbreken. Je moet toch ergens beginnen.

STUDENT I : En we hebben ook nooit geleerd wat de beste manier is om met de kinderen over de maatschappij te praten. En dat is wat ik zou willen. Ik zou ze willen leren hoe deze maatschappij in elkaar zit. Ja, ik weet het zelf allemaal wel nog niet zo goed, maar je moet toch ergens beginnen.

STUDENT III : En wat weten we nou over ouderparticipatie? Ik heb nooit geleerd om met ouders te werken. En toch is dat ontzettend belangrijk. Die kinderen die zitten 16 uur per dag thuis en 8 uur op school. Dan is het toch logisch dat je samenwerkt. Ik ga vanaf de eerste dag de ouders in de klas halen. Ja, je moet ergens beginnen.

STUDENT IV : We hebben het wel niet geleerd

ALLEN : Maar tóch gaan we het proberen. (ALLEN AF)

DE PRAKTIJK of HOE HET TEGENVIEL

A.

LEERKRACHT I HANGT AAN HET DEKOR HET BORDJE "HET TEAM". LINKS VOORAAN STAAN VIER STOELLEN OP EEN RIJ. SCHUIN DAARACHTER IS DE KOFFIE-AUTOMAAT. WIJ BEVINDEN ONS IN EEN LERARENKAMER VAN EEN LAGERE SCHOOL. DE LEERKRACHTEN II T/M V STAAN RECHTS OP HET SPEELVLAK IN EEN KRINGETJE FLUISTEREND TE SPREKEN. ZIJ ROEREN LUIDRUCHTIG HUN KOFFIE

LEERKRACHT III : Het is niet waar!?

LEERKRACHT II : Zo leren ze toch nooit rekenen.

LEERKRACHT IV : Dat is toch te gek'.

LEERKRACHT III : Ze brengt zichzelf in moeilijkheden

LEERKRACHT II : En ons erbij.

LEERKRACHT IV : je kunt toch niet werken in zo'n herrie.

LEERKRACHT V : Zeg, weet je wat die snotaap van de derde vanochtend aan me vroeg?!
Waarom bent u eigenlijk onderwijzer geworden, mijn-heer?

LEERKRACHT IV : En wat heb je gezegd?

LEERKRACHT V : Dat het hem geen flikker aanging.

(ALGEMEEN GELACH, DAT PLOTSKLAPS VERSTOMD ALS LEERKRACHT I BINNENKOMT, KOFFIE GAAT HALEN EN IN DE RICHTING VAN DE KRING LOOPT)

LEERKRACHT III : Zeg, hebben jullie gisteravond dat TV-programma gezien?

(GEFLUISTER; LEERKRACHT V MAAKT ZICH LOS VAN DE KRING EN LOOPT OP LEERKRACHT I TOE)

LEERKRACHT V : En hoe bevalt het? Moeilijk klasje he-. Maar ja alle begin is een beetje moeilijk. (VERTROUWELIJK) Zeg maar, tussen twee haakjes als je dat soort dingen doet, zoals vanmorgen zo die hele klas door de hele school heen-sturen, ja dan kun je dat toch beter even van tevoren overleggen hoor. Tja, niet voor mij natuurlijk, maar er zijn collega's die er anders over denken.

(LOOPT TERUG NAAR DE KRING, WAAR ONMIDDELLIJK EEN GESPREK MET HEM BEGONNEN WORDT)

LEERKRACHT III : Zeg, heb jij mijn borstel meegenomen toen je gisteren in mijn klas was.

LEERKRACHT IV : O de mijne zeker ook want die ben ik ook kwijt. Spaar jij ze soms?

ALGEMEEN GELACH

LEERKRACHT I : ik hoop dat ik jullie lessen vanmorgen niet te erg gestoord heb.

DE KRING VAN DE ANDERE VIER LEERKRACHTEN OPENT ZICH IN EEN IJZIGE STILTE. LANGZAAM MAKEN DE ANDERE LEERKRACHTEN NU -AL SPREKEND- KRINGBEWEGINGEN OM DE LEERKRACHT I HEEN, HEEN EN WEER LOPEND, KOFFIE HALEND EN DRUK GESTICULEREND TEGEN ELKAAR SPREKEND EN ZICH AF EN TOE OOK EENS TEGEN LEERKRACHT I RICHTEND

LEERKRACHT II : Nou ik kan niet zeggen dat ik dat binnen en buiten geloop in die klas erg heb kunnen waarderen.

LEERKRACHT III : Kijk, ik heb er geen bezwaar tegen hoor, dat je kinderen zelf op onderzoek uitstuurt.

LEERKRACHT IV : Maar op die leeftijd.

LEERKRACHT III : Maar ik heb op de kweekschool geleerd dat er rust nodig is voor het pedagogisch proces.

LEERKRACHT V : Maar misschien zou onze jonge collega uit kunnen leggen wat haar bedoeling was.

LEERKRACHT II : Ja, we zijn nooit te oud om te leren.

LEERKRACHT IV : Ik vind je helemaal niet oud (BEWONDEREND).

LEERKRACHT I : Kinderen moeten weten waarom ze op school zitten. En wij moeten ons dat ook afvragen. Ze moeten weten waarom ze moeten leren lezen, waarom ze moeten leren schrijven. En ze moeten leren om zelf beslissingen te nemen. En ze moeten leren samenwerken. In plaats van de hele dag maar stil te zitten en allerlei dingen in hun kop te stampen.

VANAF NU OMSINGELEN DE ANDERE LEERKRACHTEN LEERKRACHT I ALS HET WARE MET HUN CIRKELREDENERINGEN

LEERKRACHT III : Overdrijf je niet een beetje.

LEERKRACHT V : Ze kunnen zich toch voldoende uitleven.

LEERKRACHT IV : Een kind weet toch waarom het op school zit.

LEERKRACHT II : En wat doe jij dan met het rooster?

LEERKRACHT V : Nou ik zou het rooster best af en toe in de prullenmand willen gooien.

LEERKRACHT IV : Ja maar dat mag toch niet...

LEERKRACHT II : Vergeet de ouders niet.

LEERKRACHT III : De ouders verwachten namelijk van je dat je hun kinderen wat leert.

LEERKRACHT IV : En de inspecteur....

LEERKRACHT II : Je kunt kinderen niet vrijlaten.

LEERKRACHT V : Laat ze twee minuten alleen en het is een grote puinhoop.

LEERKRACHT III : Daar zijn ze nog niet rijp voor.

LEERKRACHT V : Ze hebben het nooit geleerd.

LEERKRACHT II : ja, zonder kinderen zou het onderwijs veel vlotter gaan, maar je hebt ze nou eenmaal nodig.

(ALGEMENE HILARITEIT ONDERBROKEN DOOR LEERKRACHT I)

LEERKRACHT I : ik vind dit niet om te lachen.

(LEERKRACHT IV LACHT ONBEKOMMERD DOOR EN WORDT DOOR DE ANDEREN TOT STILTE GEMAAND)

LEERKRACHT I : ik vind dat je het moet proberen.

LEERKRACHT II : Ach meid proberen, proberen, de klassen zijn te groot.

LEERKRACHT V : Je komt sowieso al niet door de gewone lesstof heen.

LEERKRACHT III : Aan extra aandacht voor probleemkinderen kom je gewoon niet toe.

LEERKRACHT II : En experimenten kosten geld.

LEERKRACHT V : Er is trouwens al te weinig geld voor het onderwijs.

LEERKRACHT IV : Ik heb op de kweekschool nooit geleerd om te experimenteren.

LEERKRACHT III : Och meid op de kweekschool hebben we helemaal niks geleerd,

LEERKRACHT II : Ik heb alles in de praktijk geleerd.

LEERKRACHT V : Ja, er is een heleboel mis in het onderwijs.

LEERKRACHT IV : Maar wat kunnen wij daar nou aan veranderen?

LEERKRACHT III : In Den Haag, de minister, die moet het onderwijs veranderen.

LEERKRACHT IV : Hè ja, de minister.
 LEERKRACHT V : De minister moet zorgen dat er meer geld komt voor het onderwijs.
 LEERKRACHT IV : Ja, van Kemenade moet het onderwijs veranderen
 LEERKRACHT II : Nou ik begrijp jullie niet, het onderwijs verandert al voortdurend, het is niet om bij te houden.
 LEERKRACHT III : En dan die school pedagogische diensten, die je op de vingers zitten te kijken.
 LEERKRACHT II : Er is veel te veel wetenschappelijke begeleiding.
 LEERKRACHT IV : Nee, er is veel te weinig wetenschappelijke begeleiding.
 LEERKRACHT V : Er is niet de juiste wetenschappelijke begeleiding.
 LEERKRACHT IV : Ze zouden zelf maar eens voor de klas moeten staan. Dan zouden ze wel anders piepen.
 LEERKRACHT III : je staat dag en nacht jezelf uit te sloven voor het loon van een gewone werkmans.
 LEERKRACHT II : Juist, en dat is nu precies de reden waarom er nog uitsluitend kneusjes in de basisschool komen lesgeven.

DE VIER BABELLENDE LEERKRACHTEN ZIJN NU (BEHALVE LEERKRACHT V) BIJ DE STOELEN GEKOMEN.

LEERKRACHT III : Idealen, prima. Maar je moet wel reëel blijven.

(LEERKRACHTEN II, III EN IV GAAN TEGELIJKERTIJD ZITTEN.)

LEERKRACHT V : (SPREEKT STAANDE TEGEN LEERKRACHT I, DIE HET GEHEEL MET EEN BOEIENDE VERBIJSTERING EN ERGERNIS HEEFT STAAN VOLGEN)
 Tsja, het valt niet mee. (FLUISTEREND) En onder ons gezegd, sommigen willen het waarschijnlijk liever niet eens veranderen. (GAAT VLUG ZITTEN)

STILTE

LEERKRACHT II : Ach, het is goed om af en toe je werk eens flink ter discussie te stellen.

(LEERKRACHT I LOOPT WOEDEND WEG)

LEERKRACHT V : Zo kom je steeds weer een hele stap verder.
 LEERKRACHT III : Als je het niet doet, kom je in een sleur terecht.
 LEERKRACHT IV : Zeker, we doen ons best.
 LEERKRACHT III : Zo'n jonge onderwijzers hè, dat is eigenlijk een stimulans voor het hele team.
 LEERKRACHT IV : Wil er iemand nog koffie

(IEDEREEN SPRINGT VERLANGEND OP)

B.

DE ONDERWIJZER IN DEZE SCÈNE HANGT EEN BORDJE "DE KLAS" AAN HET DECOR.
HIJ GAAT DAARNA OP DE TAFEL ZITTEN DIE MIDDEN OP DE SCÈNE STAAT. LINKS VAN DEZE TAFEL
STAAN TWEE STOELN MET DE RUG NAAR DE ZAAL WAAROP TWEE LEERLINGEN ZITTEN. ZIJ ZIJN NIET
AL TE AANDACHTIG.

ONDERWIJZER : Zo, we zullen eens kijken of jullie gisteren wel goed
hebben opgelet. Waar heb ik het gisteren over gehad.

(LEERLING I STEEKT VINGER OP) Ja?

LEERLING I : Derde wereld mijnheer.

ONDERWIJZER : Juist. En wat heb ik over de derde wereld verteld?

(ZELFDE LEERLING STEEKT OPNIEUW VINGER OP) Ja?

LEERLING I : Een heleboel mijnheer.

ONDERWIJZER : Dat is een buitengewoon schrandere opmerking jongeman.
Monique let op. Wat heb ik gisteren over de derde we-
reld verteld. (LEERLING I HAALT de schouders op) Ik heb
verteld dat wij al vierhonderd jaar lang ....

LEERLING II : (STEEKT VINGER OP EN BEGINT IN EEN RAZEND TEMPO EEN OVERDUIDELIJK
UIT HET HOOFD GELEERD KRITISCH LESJE OP TE DREUNEN) O ja wij
worden steeds rijker en dikker en vetter en halen er
alles weg en we geven bijna niks terug en die mensen
die worden steeds armer, en die hebben bijna niks meer
te eten. (DE ONDERWIJZER GLUNDERT)

ER WORDT GEKLOPT. LEERLING III -AFKOMSTIG UIT EEN ANDERE KLAS- KOMT BINNEN MET EEN GUM-
METJE.

ONDERWIJZER : Er hoeft bij mij niet geklopt te worden. Onze klas
staat open voor iedereen, nietwaar kinderen? Ga terug
en kom binnen zonder kloppen.

LEERLING III GAAT BETEUTERD TERUG EN KOMT BINNEN ZONDER KLOPPEN. ZIJ OVERHANDIGT DE ON-
DERWIJZER HET GUMMETJE.

ONDERWIJZER : En wat is er van je dienst meisje..... O, maar dat is
niet: van mij. (GEEFT HET TERUG)

LEERLING III : (STAMELT)... inspecteur...

ONDERWIJZER : O, voor de inspecteur. Jongens, wat betreft de derde
wereld. (ZIET LEERLING III NOG STAAN) Ben je hier nu nog.
O, je wilt liever bij ons blijven. Nou, dat kan. Ga
daar maar zitten. (LEERLING III GAAT VERBOUWEREED ZITTEN OP
STOEL DIE EVENEENS MET DE RUG NAAR DE ZAAL GEKEERD - IETS RECHTS
VAN DE ONDERWIJZER STAAT Wij zijn bezig met de derde we-
reld. En wat vind jij daarvan.

ZONDER KLOPPEN KOMT EEN INGETOGEN HEERSCHAP DE KLAS BINNEN. HIJ LOOPT MET UITGESTOKEN
HAND EN BELEEFDE GLIMLACH OP DE ONDERWIJZER AF.

ONDERWIJZER : Wat is er van Uw dienst?

INSPECTEUR : Inspecteur Kanteel.

ONDERWIJZER : O, inspecteur. Dan heb ik hier denk ik iets van U.
(GEEFT HEM HET GUMMETJE)

INSPECTEUR : (GLIMLACHEND) U bent nog niet zo lang in het onderwijs
neem ik aan.

ONDERWIJZER : U trekt wel snel conclusies.

INSPECTEUR : Kijk, zo'n gummetje moet meestal dienen om de onderwijzers voor mijn komst te waarschuwen. Ik ben zelf ook onderwijzer geweest.

INSPECTEUR : En waar waren jullie mee bezig ?(TOT LEERLING III)

LEERLING III : De derde wereld meneer.

INSPECTEUR : Zo, en kan je me daar iets over vertellen.
(LEERLING III SCHUDT VAN NEE)
Nee? Waarom niet?

ONDERWIJZER : Ja ziet U, eigenlijk hoort ze niet in deze klas.

INSPECTEUR : Nou, dan lijkt het me beter om ze naar de klas te sturen waar ze wel thuishoort.

ONDERWIJZER : (MET BESLISTE TOON) Daar moet ze zelf over beslissen.

INSPECTEUR : (EERST ONAANGENAME VERRASSING OP ZIJN GEZICHT TE LEZEN, VERVOLGENS EEN BREDE TOLERANTE GLIMLACH; HIJ WENDT ZICH TOT DE ONDERWIJZER) Het is niet verstandig om kinderen beslissingen te laten nemen die ze niet kunnen overzien.
(INSPECTEUR LEIDT LEERLING III MET GUMMETJE MET ZACHTE HAND DE KLAS UIT)
Bovendien zou het oncollegiaal zijn, om ze hier te houden. Ga jij maar rustig de andere onderwijzers waarschuwen meisje... (LOOPT NAAR ANDERE KINDEREN) Zo, en kunnen jullie mij iets over de derde wereld vertellen?
(STILTE)
Zeg eens hebben jullie je tong verloren?
(STILTE)
Nou, het schijnt ze niet zo aangesproken te hebben.

LEERLING I : (PLOTSELING MET OPGESTOKEN VINGER)
We hebben er alles weggejat mijnheer, en nou moeten we alles teruggeven van de meester.

LEERLING II : Ja, en hier zijn er ook die alles jatten en die moeten dat ook teruggeven.

INSPECTEUR : (WEDEROM EERST ONAANGENAAM VERRAST EN VERVOLGENS WEDEROM EEN TOLERANTE SMILE OP ZIJN FACIE) Ja ... jaaaa .... er zijn mensen die stelen. Zo iemand noemt men ...

LEERLING I : Een dief mijnheer.

INSPECTEUR : En dieven die komen in de...
(STILTE)
...in de ...
(STILTE)
... in de ge ...
(STILTE)
.... in de geva ...

LEERLING I : Nee mijnheer, die komen niet in de gevangenis. Onze meester zegt dat die de baas zijn.

NU WORDT HET DE INSPECTEUR DUIDELIJK TE GRIJS. HIJ TROONT DE ONDERWIJZER MET ZACHTE DRANG MEE NAAR DE RECHTERHOEK VAN HET SPEELVLAK OM HEM EENS VRIENDELIJK MAAR BESLIST TERECHT TE WIJZEN.

INSPECTEUR : Ik heb de indruk dat de informatie die u ze geeft niet pluriform is. Kijk, kinderen zijn het kostbaarste wat we bezitten. We mogen ze niet afschrikken. Bent U niet bang dat U ze op die manier ongelukkig maakt.

ONDERWIJZER : Ze moeten in déze maatschappij leren leven.
INSPECTEUR : Daar zegt U een waar woord. Ze moeten léren leven. En dat leren, dat is Uw taak. En ieder doet dat natuurlijk op zijn eigen manier, daar is helemaal niets tegen. Maar U moet zich wel aan de voorschriften houden. Dat moet iedereen, en onderwijzers zeker. Waar hangt het rooster trouwens?

ONDERWIJZER : In de la.
INSPECTEUR : Het rooster hoort in de klas te hangen. En niet als versiering, het moet gebruikt worden. Niet omdat ik het zeg hoor, maar omdat het de voorschriften zijn. En geloof me, ik weet zeker dat het U en de kinderen veel beter zal bevallen.
(INSPECTEUR LOOPT TERUG NAAR DE KINDEREN)
Nou, iemand die steelt komt dus in de...

LEERLING I : (DUIDELIJK AANGESLAGEN) ...gevangenis mijnheer.
INSPECTEUR : En iemand die niet in de gevangenis komt is dus geen..
LEERLING I : dief mijnheer.
INSPECTEUR : Juist. (GEEFT ONDERWIJZER HAND) Wat U met mijn raadgevingen doet moet u zelf maar weten. De consequenties zijn trouwens voor Uw eigen rekening. Goede morgen .

C.

DEGENE DIE IN DEZE SCÈNE DE JUF SPEELT HANGT AAN HET DECOR HET BORDJE "OUDERAVOND". IN EEN HALVE KRING ZIJN VIJF STOELLEN OPGESTELD. LINKS STAAT EEN TAFEL WAAR DOOR DE ZENUW-ACHTIG HEEN EN WEER DRIBBELENDE JUF KOPJES OP WORDEN KLAARGEZET. ZIJ KIJKT DAARBIJ AF EN TOE OP HAAR HORLOGE. OP EEN DER STOELLEN ZIT REEDS HET HOOFD DER SCHOOL, ALS VANOUDS EEN WAT SIKKENEURIG EN KOPPIG MANNEKE.

HOOFD : 't Loopt storm hè.
 JUF : Hoe laat heeft U het?
 HOOFD : Twintig over acht.
 JUF : Nou ja, voordat de kinderen op bed liggen.
 HOOFD : Ja, tussen twee haakjes, die uitnodiging, dat stencil (HAALT PAPIER UIT ZIJN ZAK) dat vind ik nou toch niet bepaald een pedagogische manier van benaderen van de ouders hoor. "... eens een fundamentele discussie te voeren over de werkelijke inhoud van ouderparticipatie om op die manier na een gezamenlijke analyse tot een optimale samenwerking tussen ouders en school te kunnen komen.... " Ja begrijp me goed hoor, ik ben voor experimenten maar ik had toch zeker van jou verwacht dat je zou inzien dat iets dergelijks een goede voorbereiding vraagt en het gehele team aangaat...
 JUF : ...maar natuurlijk ...
 HOOFD : ...en dat zoiets moet worden aangekaart bij de inspectie...
 JUF : ...maar natuurlijk ...
 HOOFD : en in een veel bredere context moet worden bekeken.
 JUF : Ja natuurlijk, maar het is maar een oriënterend gesprek.
 HOOFD : Ja, dat begrijp ik ook wel en daar is ook geen bezwaar tegen.
 JUF : Je moet met de ouders beginnen. Als de ouders niet willen dan kun je wel inpakken met je onderwijsvernieuwing.
 HOOFD : Nou, neem van mij aan, ze willen niet.
 JUF : Dat geloof ik niet- dat lijkt alleen maar zo omdat ouders nauwelijks weten wat er op school gebeurt, De school heeft ze altijd buiten gehouden, in ieder geval: nooit echt bij het onderwijs betrokken. En toch zijn onderwijzers en ouders samen verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen.
 HOOFD : In al die jaren dat ik nou hoofd ben van deze school is me één ding duidelijk geworden. En dat is. dat ouders geen snars verstand hebben van pedagogie en dat je ze alleen maar ziet wanneer het hun eigen kind aangaat.

EEN VERLEGEN MANSPERSOON VAN WIE OVERDUIDELIJK IS, DAT IE ZICH HIER NIET OP ZIJN GEMAK VOELT KOMT BINNEN EN WIJKT METEEN WEER TERUG.

DONDERS : O neem me niet kwalijk.
 JUF : Mijnheer Donders I
 DONDERS : Is 't hier voor de ouderavond?

JUF : Ja komt U binnen.

DONDERS : (GEEFT HET HOOFD EEN HAND EN ZEGT:) Donders.

HOOFD : Dag Donders.

DONDERS GAAT ZITTEN

DONDERS : Is er iets met onze Annemiek,

JUF : Nee hoor, het is een gewone ouderavond. Wilt U koffie?

DONDERS : Ja. Graag. (TEGEN HOOFD) Bij de dokter is het drukker hè.

BINNEN KOMT EEN KEURIG GEKLEED MANSPERSOON MET PIJP, BRIL EN POCHET. HET IS DE HEER IN HET WOUT, AMBTENAAR. HIJ BEWEEGT ZICH KLAARBLIJKELIJK VLOT IN DEZE KRINGEN, WANT HIJ KOMT ALS EEN WERVELWIND HET PAND BINNEN. AAN HET HOOFD SCHENKT HIJ NAUWELIJKS AANDACHT EN HIJ GAAT METEEN NAAR DE JUF

IN HET WOUT : Goedenavond.

HOOFD : Dag mijnheer In het Wout.

IN HET WOUT : Dag Van Berkel.

Ik ben toch niet te vroeg wel.

JUF : Nee hoor, wilt u een kopje koffie.

IN HET WOUT : Gaarne.

DONDERS : (GEEFT IN HET WOUT EEN HAND) Donders.

IN HET WOUT : In het Wout.

DONDERS : Hebt U ook een kind hier op school.

HOOFD : Inderdaad. Maar mijnheer In het Wout is ook ambtenaar van het ministerie van O en W, en in die functie.....

IN HET WOUT : (ZICHTBAAR GEÏRRITEERD) Ja, maar vanavond ben ik hier in de rol van ouder.

BINNEN KOMT MEVROUW BOHNSTAMM. ZIJ DRAAGT EEN BONTHOEDJE, LOOPT MET BORST VOORUIT EN BIBS NAAR ACHTEREN EN SPREEKT MET MINSTENS EEN HALVE KILO AARDAPPELEN ACHTER IN DE KEEL. KORTOM ZIJ IS EEN BEKAKTE VERTEGENWOORDIGER VAN DE LOONGROEP BOVEN DE ZEVENTIG MILLE, EEN ONNAVOLGBARE BEMOEIAL UIT WAT ZE IN AMSTERDAM DE "GOUDKUST" NOEMEN. ZIJ BEHEERST VANAF DAT MOMENT DE SCÈNE.

BOHNSTAMM : Zo hier ben ik dan. Wel laat, maar helemaal bereid. Ik zeg tegen Jacq, dat jonge onderwijzeresje wil graag ouders in de klas, ik ga erbij staan, aan mij zal het niet liggen.

(TOT ZICHTBARE VERBIJSTERING VAN ALLEN EN ERGERNIS VAN DE JUF GEEFT ZIJ ONGEVRAAGD OVER ALLES TEKST EN UITLEG)

Zegt Jacq tegen mij, maar kindje, je doet al zoveel. Ik zeg, ja, dat kan wel zo zijn, maar dit vind ik nou echt boeiend. Hier ga ik me helemaal in gooien. Daar moeten die andere dingen maar even voor opzij. Dus ik pak de telefoon. (ZE GRIJPT DE HAND VAN DE VERBIJSTERDE DONDERS OM HAAR BETOOG TE VERLEVENDIGEN) En ik heb alles afgebeld. De bridgeclub, Het parochiewerk, de zangvereniging. Ik kreeg natuurlijk wel veel protesten. Maar ik heb doorgezet en hier ben ik dan.

JUF : (NIET VAN HARTE) Goedenavond mevrouw Bohnstamm.

BOHNSTAMM : Hemeltje. Ik had een volle zaal verwacht. Maar het is ook zo moeilijk om vandaag de dag nog iemand ergens voor te interesseren. Ik merk dat zo vaak. Het is echt een kwestie van mentaliteit. Altijd maar kritiek, kri-

tiek, op dat onderwijs. Maar als ze dan de kans geboden wordt om hun steentje bij te dragen, dan komen ze niet opdagen.

JUF : Wilt U een kopje koffie mevrouw Bohnstamm?

BOHNSTAMM : Zalig ja. Niets erin hoor!

JUF : Alstublieft.

BOHNSTAMM : Dank je kindje.

JUF : Zo, het is half negen geweest. Zullen we maar beginnen.

BOHNSTAMM : Hè ja.

JUF : Allereerst, wat is ouderparticipatie. Ouderparticipatie houdt in dat de ouders wezenlijker betrokken worden bij het onderwijs dat aan hun kinderen wordt gegeven.

BOHNSTAMM : ... en ze ook in de klas laten helpen. Ik weet er alles van hoor. Meteen toen ik Uw circulaire ontving ben ik de boekhandel in gehold en ik heb me alles aangeschaft op dit gebied. Het tijdschrift School, het blad Ouders van Nu, het tijdschrift Inzicht. Ik solliciteer naar de functie van aai-moeder.
(DIEPE STILTE GEVULD MET ONBEGRIP)

JUF : Wat zegt u?

BOHNSTAMM : Aai-moeder, precies zoals ik het zeg.

HOOFD : Ei-moeder. Een soort kloek.

BOHNSTAMM : (MET GEVULDE LACH UIT DE BETERE KRINGEN) Oh ho, wat spiritueel. Aai-moeder het woord zegt het al.

IN HET WOUT : O u bedoelt het Engelse woord eye-mother.

BOHNSTAMM : Aai-moeder, van het woord aaien (AAIT, WEDEROM OM HAAR BE-TOOG TE VERLEVENDIGEN, HAAR BUURMAN DOOR DE HAREN)

DONDERS : Zeg wat is nou eigenlijk de bedoeling van deze avond. Ik heb geen zin om hier de hele avond voor joker te zitten.

JUF : U hebt volkomen gelijk mijnheer Donders. Laten we terugkeren tot ons onderwerp. Ouders willen graag dat hun kinderen bepaalde dingen leren. En dat leren ze thuis. Maar over wat de kinderen op school te horen krijgen, daarover hebben ze niks te vertellen. Daarom willen wij de ouders inspraak geven zodat die ouders ...

DONDERS : ...inspraak, ja dat kennen we. Daar hebben de bazen het ook steeds over. Maar als het erop aankomt hebben wij arbeiders nog niks te vertellen.

JUF : Ja maar zo bedoelen wij het natuurlijk niet, wij willen...

DONDERS : O ja, ze bedoelen altijd wat anders. Maar als het puntje bij paaltje komt...

BOHNSTAMM : Maar laat U haar nou. toch eens uitpraten, wat bent U toch onbeleefd.

DONDERS : O goed, ik hou mijn mond wel, dat ben ik gewend, da is niet moeilijk.

BOHNSTAMM : U trekt ook wel alles in het negatieve. U bederft zo mijn hele avond. En ik had me er nog zo op verheugd.

DONDERS : Dat is dan jammer voor U...

BOHNSTAMM : Nou ja zeg!....

IN HET WOUT : Maar mensen, laten we nou proberen om niet elkaar steeds in de haren te zitten. Laten we nu proberen om samen een constructief gesprek op te bouwen over de manier waarop wij, ieder naar eigen vermogen, een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van ons kind.

JUF : Ja, wie heeft er een voorstel?

BOHNSTAMM : (VEERT OP TOT IEDERS -ALTHANS TOT JUF- ERGERNIS)
Ja, laat eens kijken....
(WENDT ZICH TOT DONDERS)
wat is uw beroep?

DONDERS : Van mij.... dakdekker (SPREEKT HET WOORD ENIGSZINS BINNENSMONDS UIT, ZODAT HET IN HET BEKAKT DIALECT VAN BOHNSTAMM LIJKT OP:)

BOHNSTAMM : Oh... doktor! U zou de kinderen de eerste beginselen van de hygiëne kunnen bijbrengen.

DONDERS : (GEÏRRITEERD) D a k d e k k e r !

BOHNSTAMM : (TELEURGESTELD) O, nou ja..... u zou... laat eens zien, laat eens zien.... wat kunnen we mijnheer nou in de klas laten doen....

DONDERS : Luister es dame, als die kinderen op school zitten dan ben ik op mijn werk.

BOHNSTAMM : Gut ja, natuurlijk, wat dom van me hè?
U zou 's avonds de klusjes kunnen doen.
Stoelen repareren. Dan ben ik overdag aai-moeder.

IN HET WOUT : Wat moet ik me toch voorstellen mevrouw Bohnstamm, bij dat 'aai-moeder' van U.

BOHNSTAMM : Aai-moeder komt van het Engelse woord 'touching-mother'. Aai-moeders hebben tot speciale taak extra liefdevolle aandacht te schenken aan die kinderen die het moeilijk hebben, waar de onderwijzeres niet voldoende tijd voor heeft, kinderen uit de zogenaamde ge-depriviligerde milieus.

JUF : U bedoelt waarschijnlijk gedepriveerd.

BOHNSTAMM : Och ja, what's in a name. Ik bedoel natuurlijk kinderen uit de laagste lagen van de bevolking, van arbeiders aan de lopende band, bouwvakkers die kinderen komen vaak thuis veel tekort.

DONDERS : Mijn kinderen komen helemaal niks tekort.

BOHNSTAMM : Hebt U mij dat horen zeggen?

DONDERS : Luister es mevrouw, als die kinderen het op school moeilijk hebben, dan zou ik willen weten aan wie dat ligt. Aan de kinderen of aan die school.

JUF : U heeft volkomen gelijk mijnheer Donders, er is inderdaad veel mis met het onderwijs. En wij willen daar

- nou juist wat aan veranderen door ouders meer bij het onderwijs te betrekken. Nu is het zo dat die school....
- DONDERS : Nu is het zo dat die school ze klaarstoomt, zodat ze later op de fabriek kunnen gaan werken, waar ze zich kunnen kapotwerken voor een rotloontje. En dan leren ze op diezelfde school nog dat ze er verdomd tevreden mee moeten zijn ook.
- IN HET WOUT : Nou nou nou, mijnheer Donders!!! Natuurlijk, de school leert de kinderen de vaardigheden die ze dadelijk in hun beroep nodig hebben. Dat noemen we de kwalificatie-functie van het onderwijs. En diezelfde school leert onze kinderen de spelregels van de maatschappij, waar ze dadelijk in terecht komen. Dat noemen we de functie van de identificatie met onze waarden en normen. Om dat nu klaarstomen te noemen, en tevreden maken dat lijkt me nu wat al te ongenueanceerd, mijnheer Donders.
- BOHNSTAMM : Dat vind ik ook. De kinderen hoeven heus niet allemaal de fabriek in. Bovendien, als u er zo over denkt, dan is dit toch de mogelijkheid om er iets aan te doen. Daar is toch deze avond voor, niet, kindje?
- HOOFD : Mag ik even.
Ik denk dat wij op een zeer boeiend onderwerp beland zijn. Maar ik denk ook dat het jammer is dat we discussiëren terwijl er zo weinig ouders aanwezig zijn. Ik denk dat het beter is nu de avond stop te zetten en de discussie te verleggen naar een volgende ouderavond dan kan het ook beter worden voorbereid.
(WERPT VERMANENDE BLIK OP JUF)
- BOHNSTAMM : Jaaa, dan kan iedereen zich tenminste voorbereiden.
(WERPT BESTRAFFENDE BLIK OP DONDERS)
- HOOFD : Heeft U ons nieuwe handarbeid lokaal al gezien mevrouw Bohnstamm?
- BOHNSTAMM : Nee zeg.
(LOOPT GEARMD MET HOOFD WEG)
- HOOFD : Heeft U ook interesse heren ?
- IN HET WOUT : ja zeer zeker!
(LOOPT ZE ACHTERNA)
(DONDERS MAAKT OOK AANSTALTEN OM WEG TE GAAN)
- JUF : Mijnheer Donders, ik zou best nog even door willen praten over wat U net gezegd hebt.
- DONDERS : Waarom.
- JUF : Nou, als U zegt dat de school de mensen klaarstoomt voor deze maatschappij en ze daarmee tevreden leert zijn, dan moeten we daar toch wat aan doen?
- DONDERS : Wat wilt U daar nou aan doen?
U nodigt de ouders uit, maar U weet niks van ze af. Ik denk wel dat Uw bedoelingen goed zijn, maar daar komt nog wel wat meer bij kijken.

HOOFD : (VANACHTER DE SCÈNE) Komt U ook kijken, mijnheer Donders?
 JUF : Weet U wat, ik kom een keertje langs, dan praten we
 erover verder.
 DONDERS : (SCHOUDEROPHALEND) Oké.

DE STUDENTEN I, II, III EN IV UIT DE INTRODUCTIE -DIE CENTRALE FIGUUR WAREN IN DE DRIE
 SCÈNES A, B EN C, TREDEN NU WEER AAN. ZE ZINGEN HET LIED VAN DE MISLUKKINGEN

STUDENT III : Je doet je best om de ouders te vertellen
 Dat je samenwerking nodig vindt
 Dat ze zich met school bemoeien
 Is toch in het belang van het kind.

STUDENT I : Je doet je best om de kinderen te leren
 Wat er werkelijk in de wereld, aan de hand is.
 Maar je wordt meteen op het rooster gepakt
 En de kinderen doen of het Chinees is.

STUDENT IV : Je doet je best om de kinderen te leren zelf op
 onderzoek te gaan
 Maar als ze dat dan een keertje doen
 Gaat het team op zijn achterste benen staan.

STUDENT III : Waarom is het zo moeilijk om het anders te doen?

STUDENT I : Willen we teveel of is onze aanpak verkeerd?

STUDENT III : Waar komen die problemen werkelijk vandaan?

STUDENT IV : Waarom wordt dat op de kweekschool niet geleerd?

STUDENT I : Wij willen weten wat de échte oorzaak is

STUDENTEN : W i j w i l l e n w e t e n w a t d e f u n c t i e
 v a n h e t o n d e r w i j s i s ? ! ! ! ? ! ! ! ?

HET ONDERWIJSCONGRES of IDEE VERSUS BEWEGING

DE BORDJES TEAM. KLAS EN OUDERAVOND WORDEN VERWIJDERD EN DE SCÈNE WORDT IN GEREEDHEID GE-
BRACHT VOOR DE VOLGENDE VERTONING. MIDDEN ACHTER EEN STOEL. RECHTS EN LINKS ACHTER TA-
FELS, BIJ DE ENE TAFEL (LINKS) MAAR EEN STOEL. BIJ DE ANDERE TWEE STOELLEN.
ACHTER DE TAFEL LINKS GAAT DE ACTEUR ZITTEN DIE PROFESSOR IDEEËNBERG SPEELT. HAAR ASSIS-
TENT STAAT ERNAAST (HIJ IS ASSISTENT I) ACHTER DE TAFEL RECHTS ZIT EEN SJOFEL GEKLEDE,
COLUMBO-ACHTIG MANSPERSOON IN SJOFELE REGENJAS: PROFESSOR JAN FAKKEL. NAAST HEM ZIJN AS-
SISTENT (ASSISTENT II). VANACHTER KOMT DE ACTEUR OP, DIE IN DE VORIGE SCÈNE IN HET WOUT
SPEELDE IN DEZELFDE DEFTIGE KLEDIJ. HIJ SPREEKT DE INLEIDING VOOR AAN HET SPEELVLAK.
REST ONS NOG TE ZEGGEN DAT JAN FAKKEL EEN AANTAL PLASTIC OF PAPIEREN ZAKKEN BIJ ZICH
HEEFT, DIE VOLGEPROPT ZITTEN. VOORTS HEEFT HIJ NAAST ZIJN TAFEL EEN GROTE OP EEN LAT BE-
VESTIGDE PIJL IN FELLE KLEUREN. DE PIJL WIJST OMHOOG. ASSISTENT I HEEFT TWEE MAPPEN ON-
DER ZIJN ARM. HIJ STAAT STRAK IN EEN BIJNA MILITAIRE HOUDING.

AMBTENAAR : Dames en heren,
(IN HET WOUT) Het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen heeft
gemeend er goed aan te doen een onderwijs-congres te
organiseren over het uiterst actuele en boeiende
thema: "wat is de functie van het onderwijs?"
Om deze zaak wat grondiger uit te spitten, hebben wij
twee eminente geleerden uitgenodigd. Aan mijn rechter-
zijde (HIJ BUIGT NAAR LINKS) Mevrouw Professor Dr. A.P.N.
Ideeënberg, begeleid door haar amanuensis, Professor
Dr. A.P.N. Ideeënberg is hoogleraar in de psycho-soci-
ale didactiek aan de universiteit van Attenhattenhove.
Aan mijnlinkerzijde (HIJ BUIGT NAAR RECHTS) professor Jan
Fakkel, begeleidt door zijn assistente .Professor Jan
Fakkel is verbonden aan de politiek economische onder-
wijsfaculteit van de universiteit van Lievenwoude aan
de IJssel.

JAN FAKKEL : Rijn.
AMBTENAAR : Aan de Rijn dus.
Dames en heren. De centrale stelling waar dit onder-
wijscongres over gaat luidt: het onderwijs heeft een
kwalificatie-functie én een functie van identificatie
met onze waarden en normen. Naar ik heb vernomen zul-
len beide wetenschappers deze stelling van harte on-
derschrijven. Hoewel ze hem ieder vanuit hun eigen ge-
zichtspunt zullen benaderen. Dames, en heren, het be-
loofd een boeiende en kleurrijke avond te worden.
(GAAT ZITTEN)
Mevrouw Professor...

IDEEËNBERG : (GAAT STAAN)
Een maatschappijvorm is de resultante van het beste in
de mens en van het slechtste. Deze strijd tussen de
twee parten in de mens is de motor van de geschiede-
nis. In tijden van vrede accelereert hij, in tijden
van verwarring draait hij stationair, en in tijden van
oorlog staat hij in zijn achteruit. Maar zijn wezen-
lijkste kenmerk is in drie woorden samen te vatten:
hij wil voorruit. De brandstof waarop deze motor
loopt is het geheel van menselijk weten en menselijk
en menselijk samengevoel.

Je pense, donc je suis, zei Descartes al. Wij echter zeggen: Nous pensons, donc nous sommes.

Tussen dit Je en dit Nous liggen eeuwen van vorsen en voelen. En wij geven grif toe: dit ging niet zonder vallen en opstaan. Als wij de geschiedenis beschouwen, en wij doen dit perse niet met gesloten ogen, dan stuiten wij voorzeker op figuren als... (ZIJ KNIPT MET DE VINGERS NAAR HAAR ASSISTENT) Kees! (ASSISTENT I KLAPT EEN LANGE MAP UIT MET PORTRETTEN VAN FIGUREN DIE OPGESOMT WORDEN. HIJ HOUDT DIE MAP MET EEN HAND OMHOOG) ...Caligula, een Alva, een Iwan de Verschrikkelijke, een Hitler, en ik sla er over.

Maar daar staat tegenover een veel kwetsbaarder, maar o zo veel kostbaarder rij van koppen als... (ZIJ KNIPT WEER EN KEES DOET HETZELFDE MET ZIJN ANDERE HAND) ...een Aristoteles, een Augustinus, een Shakespeare, een Erasmus, een Kant en een Locke tot een Willem van Oranje, een Disraeli, een Drees, een Johannes XXIII, een Kennedy en een Kissinger. Zo zien we hoe de geschiedenis een worsteling is tussen kennis, wetenschap en humaniteit, tegen drift en wanorde.

En nu meer dan ooit, in onze hoog-geïndustrialiseerde samenleving zijn en zullen het de wetenschappers, denkers en deskundigen zijn die de spits van de menselijke beschaving zullen aanvoeren. En ik heb het gevoel, zeker ten opzichte van dit gehoor een enorme open deur in te trappen wanneer ik beweer dat het onderwijs in dit proces een vitaal instituut is met een gigantische maatschappelijke taak. En hier zullen inderdaad de behoefte aan arbeidskrachten vanuit de maatschappij een bepalende rol gaan spelen. Het onderwijs zal inderdaad haar pupillen, in het belang van de maatschappij en in hun eigen belang moeten kwalificeren voor een taak in deze maatschappij. En ook tegen het tweede deel van de stelling zeg ik ja, zij het wat genuanceerder. ....Jaaa .... zeg ik, het onderwijs zal zijn leerlingen moeten identificeren met het geestelijk leven van onze tijd. Maar niet -en dat is de nuance- op een willekeurige wijze; het zal identificeren met een geest van vrijheid, en niet met die van het dogma, met een pluriforme instelling, en niet met een eenzijdige, met de adem der creativiteit en der flexibiliteit, der veranderingsbereidheid en der tolerantie. Zo zal een nieuwe mentaliteit, wanneer zij fors wordt aangepakt, vrij snel onze samenleving een nieuwe inhoud geven.

Ten principale in het sleutelpunt onderwijs zal deze mentaliteit op de bewolking moeten worden overgebracht. Et nous voilà. Zo belanden wij bij de kern van

ons betoog. Een maatschappij van ontwikkelde mensen, zal een ontwikkelde maatschappij zijn.

(DE AMBTENAAR IS TIJDENS HET LAATSTE BETOOG'DEEL UIT EEN HAZESLAAPJE ONTWAAKT)

AMBTENAAR : Bravo, (APPLAUDEERT) Bravo.

(HIJ GEEFT JAN FAKKEL EEN TEKEN. DEZE FLUISTERT HEM IETS IN DE OREN. AMBTENAAR NAAR VOREN)

JAN FAKKEL EN ZIJN ASSISTENT BEGINNEN NU UIT EEN DER ZAKKEN EEN TOUW TE HALEN. HET TOUW IS ZEER LANG, VOOR EEN BELANGRIJK DEEL OPGEROLD. HET OPGEROLDE DEEL IS BLAUW, DAARNA VOLGT EEN MIDDELLANG WIT STUK EN VERVOLGENS EEN HEEL KLEIN ROOD STUKJE.

IDEEËNBERG : Ah, de vaderlandse driekleur'.

AMBTENAAR : Professor Fakkel wilde graag iets aan de stelling toevoegen. Als u daar geen bezwaar tegen heeft.

IDEEËNBERG : Nee, nee, ik ben benieuwd.

FAKKEL : Ons onderwijs kwalificeert voor en identificeert met een klassenmaatschappij, die gebaseerd is op uitbuiting.

AMBTENAAR : (GLIMLACHEND PROTESTEREND) Ja, maar ik geloof niet dat, dat in het kader van deze bijeenkomst.....

IDEEËNBERG : U gaat dit nu nader toelichten neem ik aan?

FAKKEL : Zeker.

(FAKKEL, FLUISTERT DE AMBTENAAR IETS IN HET OOR. DIE BRENGT DE BOODSCHAP OP DEZELFDE WIJZE OVER AAN IDEEËNBERG; IDEEËNBERG WENKT ZIJN ASSISTENT, OM GEHOOR TE GEVEN AAN DE WENSEN VAN FAKKEL, DIE KLAARBLIJKELIJK OM ZIJN MEDEWERKING HEEFT GEVRAAGD)

IDEEËNBERG : (GEBIEDEND) Kees!

(KEES SCHUIFELT VERLEGEN EN WANTROUWEND OP AANWIJZINGEN VAN FAKKEL NAAR LINKS VOORAAN HET SPEELVLAK. FAKKEL HAALT NU UIT EEN DER ZAKKEN EEN HOGE ZWARTE HOED. UIT DIE ZWARTE HOED HAALT HIJ EEN KLEPPET. ZIJN ASSISTENT KRIJGT DE KLEPPET OP EN ASSISTENT I DE HOGE HOED. ASSISTENT I KRIJGT DE ROL TOUW OM ZIJN SCHOUDE EN MOET HET BLAUWE EIND VAN HET TOUW VERDER VASTHOUDEN. HET RODE UITEINDE IS VOOR ASSISTENT II. HET WITTE STUK BUNGELT PRECIES IN HET MIDDEN OVER DE LENGTE VAN DE VOORKANT VAN HET SPEELVLAK. OP DE GRENS VAN WIT EN ROOD STAAT DE FEL BESCHILDERDE PIJL, ALS EEN SOORT MEET-PAAL)

FAKKEL : (HOUDT HET BLAUWE DEEL VAN HET TOUW OMHOOG)

Kapitaal - machines, fabrieken, grondstoffen.

(HOUDT HET rode deeltje omhoog)

Loon.

(LOOPT NAAR DE WEER ZITTENDE AMBTENAAR EN FLUISTERT HEM IETS IN HET OOR)

Professor Fakkel vraagt of ik zijn scheidsrechter wil zijn. Waar wilt u me hebben? (FAKKEL WIJST HEM EEN PLAATS ACHTER DE MEETPAAL. UIT EEN DER PAPIEREN ZAKKEN HAALT HIJ EEN KLASSEKE HAAGSE DIPLOMATENSTEEK (HOED DUS) EN EEN POLITIEKNUPPEL)

FAKKEL : (WIJST DE DIVERSE PARTIJEN AAN)

Bezittende klasse (WIJST NAAR ASSISTENT I MET HET BLAUWE TOUW OM DE SCHOUDE EN MET DE HOGE HOED OP)

Arbeidersklasse (WIJST NAAR ZIJN EIGEN ASSISTENTE MET KLEPPET

EN MET RODE STUK TOUW IN DE HANDEN)
 Staat. (WIJST NAAR DE AMBTENAAR)
 (GAAT NAAST ASSISTENTE II STAAN) Het gedeelte aan deze kant van de meetpaal hoort aan de arbeidende klasse. Het gedeelte aan die kant van de meetpaal aan de bezittende klasse.

IDEEËNBERG : Wat stelt dat witte stuk voor?

FAKKEL : (LOOPT HET WITTE STUK LANGS) Meerwaarde.

IDEEËNBERG : Aha, de winst.

FAKKEL : Meerwaarde!
 (HIJ LOOPT VAN ASSISTENT I NAAR ASSISTENT II TERWIJL HIJ MET ZIJN VINGER HET TOUW LANGSLOOPT) De arbeiders produceren.
 (BIJ ASSISTENT II AANGEKOMEN, HET RODE STUK OMHOOG) Een gedeelte krijgen ze uitbetaald als loon. Om zichzelf in leven te kunnen houden. Zij produceren echter meer.
 (LOOPT NAAR DE GRENS VAN HET WITTE EN HET BLAUWE STUK)
 Meer dan ze nodig hebben om zichzelf in leven te kunnen houden.
 Dit meer eigent de bezittende klasse zich toe. We noemen het daarom meer-waarde.

AMBTENAAR : Voert dit niet wat te ver?

ASSISTENT II : Dus dat witte stuk is eigenlijk ook van ons!
 (TREKT HARD AAN HET TOUW WAARDOOR ASSISTENT I EEN BELANGRIJK DEEL VAN HET WITTE LAAT VIEREN, ZODAT HET AAN DE ANDERE KANT VAN DE MEETPAAL KOMT)

IDEEËNBERG : (KOMT DRIFTIG AANLOPEN) Niets daarvan. Economie hoort evenwel niet tot mijn vakgebied, maar ik ben niet geheel onkundig. Dit stuk hoort aan Cornelis. Hij bezit het kapitaal en zonder kapitaal wordt er niets geproduceerd. Trekken Cornelis.

ASSISTENT I : Maar wij hebben de machines gemaakt en wij hebben de fabrieken gebouwd, dus dat kapitaal is ook van ons.(TREKT HARDER)

IDEEËNBERG : (GAAT ACHTER ASSISTENT I STAAN EN TREKT MEE) Trekken man, daar gaat je kapitaal. Scheidsrechter, doe jij ook eens wat.

AMBTENAAR : O ja. (TIKT MET POLITIEKNUPPEL OP HET TOUWDEEL VAN ASSISTENT II, DIE DAARDOOR ACHTEROVERVALT) Geef eens terug! Geef eens terug! (DOOR DE VAL VAN II EN DE REVANCHE VAN I HEEFT ASSISTENTE II, ALS ZE OPSTAAT MINDER TOUW DAN ERVOOR. EEN DEEL VAN HET RODE TOUW IS AAN DE VERKEERDE KANT VAN DE MEETPAAL TERECHT GEKOMEN)

IDEEËNBERG : Als ik je niet geholpen had, Cornelis.

ASSISTENT II : Maar zo kan het niet. We zitten onder het minimumloon. Waar moeten wij dan van leven?

FAKKEL : (DIE HET GEHEEL GEAMUSEERD HEEFT STAAN AANKIJKEN)
 Bedeling, Kinderarbeid.

IDEEËNBERG : Over welke periode spreekt U eigenlijk?

FAKKEL : Begin negentiende eeuw.

IDEEËNBERG : Stelt U het niet een beetje erg simplistisch voor met dat koordje?

- AMBTENAAR : Mijnheer Fakkell ik heb de vervelende taak U te wijzen op Uw tijd. U praat maar over ekonomie en geschiedenis maar ik hoor geen woord over onderwijs. En daarover is deze avond toch georganiseerd.
- FAKKEL : Men vond toen onderwijs nog niet nodig.
(HAALT UIT DE WIJDE ZAKKEN VAN ZIJN SLONZIGE REGENJAS EEN PAPIERTJE EN GEEFT DAT AAN ASSISTENT II OM HET VOOR TE LEZEN)
Minister Van der Palm in zijn memorie van toelichting up zijn lager onderwijswet, We schrijven 1806.
- ASSISTENT II : "... Vandaar toch is de vrees bij sommigen ontstaan, de niet ongegronde vrees, dat door ene te ver getrokken verbetering van het onderwijs, kinderen uit geringe levensstanden, kundigheden zouden aanleren, die voor hunne toekomstige roeping min noodzakelijk, hen wellicht met verachting en onvergenoegzaamheid zouden kunnen doen nederzien op die levenswijzen, waartoe de Voorzienigheid hen bestemde. Kundigheden derhalve, die voor hen en voor de maatschappij, langs dezen weg na-deelig zouden kunnen worden...."
- IDEEËNBERG : U vergeet de armenscholen. Door wie waren die opgericht. Door de door u zo vermaledijde heersende klasse. Uit menslievendheid.
- FAKKEL : (ONTROLT EEN IN HET DECOR BEVESTIGDE FOTO VAN ZO'N ARMENSCHOOL)
Toeleveringsbedrijven van goedkope arbeidskrachten.
(HIJ HAALT OPNIEUW EEN STUKJE TEKST UIT ZIJN REGENJAS EN VERSTREKT DAT AAN ASSISTENT I, DIE VERLEGEN STOTTEREND EN LANGZAAM BEGINT TE LEZEN, ONVERSTAANBAAR EN TOONLOOS)
- ASSISTENT I : "...Om u te beveiligen, meervermogenden.... "
- IDEEËNBERG : Harder Kees je moet dat een beetje brengen!
- ASSISTENT I : (NU WEER OVERDREVEN HARD EN SCHREEUWERIG) "... moet men onze en uw armenscholen .... "
- IDEEËNBERG : Geef maar hier. (NEEMT DE TEKST OVER EN BEGINT TE LEZEN
"... Om U te beveiligen, meervermogenden, moet men onze en Uw armenscholen, dat is kweekscholen tot pligt en orde, voorstaan, handhaven, helpen en ondersteunen. Lezen moeten de armen leren, omdat zij anders Uw wil niet kunnen verstaan. Hun plichten niet kennen, geen reglementen voor hun gedrag nagaan, geen goed en stichtelijk gezang leren; de enige wetenschap die hun onderwezen wordt, is de leer van hun afhankelijkheid en dienstvaardigheid. Het is de kennis om orde en rust te bewaren, en hunne stadgenoten, vaderland en vorst ten nut te zijn. Het is de wetenschap dat ieder zijn plaats in de maatschappij moet bewaren. ..."
- AMBTENAAR : Is dit historisch?
- FAKKEL : 1832. Toespraak bij de openbare prijsuitdeling van de stadsarmenscholen te Amsterdam, Een duidelijk voorbeeld van identificatie met een klassenmaatschappij.
(HAALT OPNIEUW EEN TEKSTJE UIT ZIJN REGENJAS)
1833 werd door de Nederlandsche Handelsmij bevorderd

dat er zogenaamde weefscholen werden opgericht. In Goor, Diepenheim, Enter en Holt en elders. Dit alles om de arbeiders de nieuwe weefmethode door middel van de snelspoel te leren. Toen 3 jaar later de Nederlandsche Handelsmij oordeelde dat het nieuwe procedé bekend genoeg was, hief zij de scholen weer op. Een duidelijk voorbeeld van kwalificatie, voor een systeem dat gebaseerd is op uitbuiting.

IDEEËNBERG : Maar in 1874 kwam van Houten, een liberaal notabene, met het verbod op de kinderarbeid. Da's trouwens een aardige coïncidentie, precies 100 jaar geleden!

FAKKEL : (ONTHULT OPNIEUW EEN IN HET DECOR AANGEBRACHTE FOTO)
Die wet was een dooie letter, veel uitzonderingen, weinig controle.
(DEELT NU TWEE TEKSTJES UIT, EENTJE AAN ASSISTENT I EN EENTJE AAN II, HET IS DAN OOK DE TEKST VAN EEN DIALOOG)
1887. Gesprek over kinderarbeid en nachtarbeid in de glasblazerij van P. Negout te Maastricht.

ASSISTENT II : "Er zijn alzoo onder Uw directie op Uw fabriek jongens van 12 tot 13 jaar die 6 nachten van de week niet op hun bed komen?

ASSISTENT I : En overdag kunnen zij slapen.

ASSISTENT II : Acht gij dat niet schadelijk voor de ontwikkeling van die aankomende jongens?

ASSISTENT I : Nee.

ASSISTENT II : Gij zegt dat zo koudweg, maar houdt gij het dan inderdaad niet voor bezwarend voor die jongens?

ASSISTENT I : Hoe zou het werk kunnen gaan zonder die jongens?
Een brigade is niet compleet als er een aan ontbreekt.

ASSISTENT II : Dat is mijn vraag niet. Is hetgeen de jongens doen bepaald een werk dat door een kinderhand verricht moet worden? Of is het gebruik van jongens eene quaestie van geld?

ASSISTENT I : OOK het laatste.

ASSISTENT II : Misschien het laatste hoofdzakelijk?

ASSISTENT I : Ik vraag excuus. Een jongen loopt, als het glas gereed is, ermee naar den oven. Dat is geen zwaar werk, een jongen doet het spelende. Als een jongen dit 12 uren gedaan heeft, is hij onvermoeid en loopt nog als een haas. Zware personen en personen van zekeren leeftijd kunnen voor dat werk niet gebruikt worden.

ASSISTENT II : Dus gij noemt dit nachtwerk van kinderen in uw fabriek, zes nachten achtereenvolgend, een werk dat spelenderwijs verricht kan worden?

ASSISTENT I : Ja....";

FAKKEL : Eveneens 1887. Gesprek met de smid en los werkman W. Ansing, voorzitter van de afdeling Amsterdam van de IJzer en Metaalbewerkerbond.
(ASSISTENT I EN II DRAAIEN TEKSTBLAADJE OM EN BEGINNEN HUN TWEEDE DIALOOG)

- ASSISTENT I : "Dus er zijn lieden die het als een misdaad beschouwen dat zij hunne, kinderen voor hun twaalfde jaar niet mogen afbeulen?
- ASSISTENT II : Er zijn er die, wanneer het niet verboden was, hun kinderen desnoods op hun achtste jaar naar de fabriek zouden sturen, om zodoende een gulden of een halve gulden, dien zij maar al te goed gebruiken kunnen, meer te ontvangen .
- ASISTENT I : Dat zijn toch slechte en onverstandige ouders die voor geld een kind van acht jaren zouden vernielen?
- ASISTENT II : Zoals wij hier zitten, ja, zo hebt ge volkomen gelijk. Maar men moet rekening houden met den honger der menschen. Die doet alles vergeten: Menschelijkheid en recht "
- AMBTENAAR : Maar die wet van 1874 is toch in 1889 uitgebreid?!
- FAKKEL : Onder druk van de opkomende arbeidersbeweging.
- ASSISTENT II : Zal ik dan maar een stukje trekken? (ZET ZICH SCHRAP)
- FAKKEL : De industrie kreeg meer en meer behoefte aan goed geschoolde arbeiders. (HAALT OPNIEUW TEKSTJE UIT ZAK REGENJAS)
"... Pleidooi voor meer beschaving bij de arbeiders, door de heer Sloet tot Olthuis. (ZET GLANZEND GEZICHT)
...De arbeiders, zij zijn onze natuurgeliefden, en de honigbijen in de maatschappij die den honig vergaren. Geen rentenier zou de coupons van zijne effecten betaald krijgen, als niet duizenden werklieden bij verschillende volkeren onophoudelijk bezig waren om door het scheppen van rijkdom in de interessen van de staatsschulden te voorzien .Verheft den arbeiders, opdat de couponschaar blijve knippen...."
- IDEEËNBERG : Stelt u het allemaal niet een beetje erg eenzijdig voor. Wat wilt U nou eigenlijk met al die touwtrekkerij en al die citaten?
- FAKKEL : Aantonen, dat onderwijs niet voortkomt uit humanistische ideeën, om de mensheid alzijdig te ontwikkelen, zoals U zegt, maar dat er pas dan onderwijs wordt gegeven, wanneer de heersende klasse het nodig heeft om haar produktie, dus haar meerwaarde te vergroten.
- IDEEËNBERG : Karl Marx, hè?. Ook al honderd jaar geleden. Dat is passé. U kunt zijn analyse maar niet zomaar toepassen op onze tijd. Er is nu toch de algemene leerplicht. De ontwikkeling van het onderwijs heeft een enorme vlucht genomen, dankzij de bemoeienissen van de staat. Er mogen dan misschien tegenstellingen zijn geweest in de negentiende eeuw, nu zijn er geen armen en geen analfabeten meer. Nu is er algemeen kiesrecht; de staat werkt in het algemeen belang. Zij is -U hebt gelijk- een scheidsrechter .

FAKKEL OVERHANDIGT DE AMBTENAAR EEN GROOT VEL TEKST

AMBTENAAR : O, mijn rol wordt uitgebreid. (AANGENAAM VERRAST) Ik krijg een dragende rol. Ik ben hier niet op voorbereid.

FAKKEL : Weet ik

AMBTENAAR : A la bonheur. "... Ik ben de staat in het laat-kapitalisme... (GLIMLACHT EVEN VERLEGEND NAAR IDEEËNBERG) ...ik ben niet onafhankelijk. Ik grijp in, in het economisch leven om de kapitalistische winsten te verzekeren. Ik hou het kapitalistisch systeem in stand."
(GEËRGERD) Kan men ook een rol weigeren?

FAKKEL : Nee.

AMBTENAAR : U stelt het hier wel al te bout.
"...Ik in de belastingen. Tussen haakjes, de staat pakt een stuk van het loon en een stuk van de meerwaarde. (NEEMT HET TOUW IN DOOR EEN GROOT WIT STUK WIT EN EEN RELATIEF KLEINER STUK ROOD NAAR ZICH TOE TE TREKKEN)

ASSISTENT I : (STRIBBELT TEGEN)

IDEEËNBERG : Toe maar Kees, het is in je eigen... ik bedoel in het algemeen belang,

ASSISTENT I : (GEEFT TOE)

AMBTENAAR : (TEGEN ASSISTENT I) Dank U wel.

ASSISTENT II : (TEGEN AMBTENAAR) Alstublieft.

AMBTENAAR : (LEEST VERDER) "... Een groot deel van die belastingen besteed ik aan bewapening. (FAKKEL HANGT HEM EEN SPEELGOED MITRAILLEUR OM DE SCHOULDERS) O, maar dat is aardig. Da's modern materieel. (SCHIED EEN SALVO IN DE RICHTING VAN ASSISTENT II) ...die wapens heb ik nodig voor als de Russen of de Chinezen komen.... en (AARZELEND) tegen arbeidersonrust in het binnenland. Ik steun de industrie. Ik koop wapens, vliegtuigen, elektronica en telecommunicatie." (GEEFT HET WITTE STUK TOUW STUKJE BIJ BEETJE WEER TERUG AAN ASSISTENT I) Wapens, vliegtuigen, elektronica en telecommunicatie.
"Ik subsidieer het bedrijfsleven en geef zo de geïnde meerwaarde terug aan de bezittende klasse."

IDEEËNBERG : Mag ik deze monoloog even onderbreken. Staat er in uw tekst ook iets over de zorg voor de werkgelegenheid.

AMBTENAAR : Nee

IDEEËNBERG : Aha! Dan zijn de sociale verzekeringen er zeker 'per ongeluk' ook uitgevallen?

AMBTENAAR : (LACHT OPGELUCHT) Ja, ja. (FAKKEL WIJST HEM OP ZIJN TEKST) O nee, wacht even...
" Onder druk van vakbonden en arbeiderspartijen stel ik de sociale voorzieningen in. (ASSISTENT II GAAT FORS AAN HET TREKKEN EN TREKT ZODOENDE BIJ STUKKEN EN BEETJES HET DOOR DE AMBTENAAR IN BESLAG GENOMEN RODE KOORD WEER TERUG)
AOW, ziekte-uitkering, werkloosheidsuitkering. Zo houdt ik de arbeidersklasse rustig, en temper de gevolgen van de economische crises."

IDEEËNBERG : (WOEDEND) Negatief! Negatief!

- AMBTENAAR : "Ik ben sociale partner in de CAO-onderhandelingen en houdt zo de lonen aan banden. Ik beknot het stakingsrecht. Tussen haakjes: Hij doet de arbeidersklasse de boeien om."
(KRIJGT VAN FAKKEL EEN SET BOEIEN EN DOET DIE OM DE POLSEN VAN ASSISTENT II) Ik doe dit onder protest. Het is dat ik een voorstander van creatieve lesmethoden ben, anders was ik hier allang mee gekapt.
- FAKKEL : Zware rol hè!
- IDEEËNBERG : Wat heeft dit alles in godsnaam met onderwijs te maken?
- AMBTENAAR : Ja, wat heeft dit met onderwijs te maken? Ik heb daar nog maar weinig over gehoord. (FAKKEL WIJST HEM OP ZIJN TEKST) O. "Ik betaal het onderwijs. Ik subsidieer scholen of schaf ze af. Ik open en sluit inschrijvingen op akademies en universiteiten. Ik bepaal de eindexamen-eisen. Ik bepaal de inhoud van het onderwijs."
- IDEEËNBERG : Eindelijk iets wat U zelfstandig mag regelen van mijnheer.
- AMBTENAAR : "Ik kwalificeer de arbeidskrachten voor een systeem dat gebaseerd is op uitbuiting." Daar heb je het weer! Ik draag de heersende ideeën over zodat voor de toekomstige arbeiders de tegenstellingen versluierd blijven." (FAKKEL REIKT HEM EEN SLUIER OVER MET HET WOORD "ONDERWIJS" EROP; HIJ MOET DEZE OVER HET HOOFD VAN ASSISTENT II LEGGEN EN DOET DAT OOK) "Hij controleert of zij nog wat ziet." Eh .....hoeveel vingers hou ik nou voor Uw gezicht...
- IDEEËNBERG : Kreten, allemaal kreten. Maar waar blijven de bewijzen. U kunt niet ontkennen dat het onderwijs onze onderste sociale lagen uit hun ellendige positie heeft verdreven. Dat er talloze vernieuwingen zijn ingevoerd, die juist het sociaal gedepriveerde kind een kans geven. Of was dat soms ook in het belang van uw 'heersende klasse'?
- AMBTENAAR : Van Maria Montessori tot Freinet waren er inderdaad allerlei eerlijk bedoelde onderwijsvernieuwings-pogingen. Ze werden echter pas recent en dan nog maar zeer gedeeltelijk ingevoerd. Omdat het kapitalisme niet eerder behoefte had aan dusdanig gekwalificeerd e arbeidskrachten.
Pas in 1942 kwam er een leerplichtverlenging. Na de tweede wereldoorlog, bij de wederopbouw, had men behoefte aan meer algemeen geschoolde arbeidskrachten, met, ik citeer het rapport van de commissie Goote uit 1947, "...een groot aanpassingsvermogen...".
Zodat de arbeiders overal ingezet konden worden.
Daarom werd de ambachtsschool vervangen door de LTS
Waarom werd in de basisschool het koopmansrekenen afgeschaft en de moderne wiskunde ingevoerd?

IDEEËNBERG : O, u overvalt me. Ze ...eh is rijker!
 FAKKEL : Ze: máákt rijker. Ze sluit direct aan op de kwalificatie-behoefte van de moderne industrie, de computer-wiskunde, de geautomatiseerde boekhouding. Waarom wordt de creativiteitsbehoefte ingevoerd?
 IDEEËNBERG : Nou, dat is niet moeilijk...
 FAKKEL : Ze wordt ingevoerd nadat onderzocht en gebleken is dat gebrek aan inzicht in de menselijke verhoudingen stagnerend werkt op het produktie-proces. Inderdaad, de technologische veranderingen in onze moderne bedrijven vragen van de medewerkers dat ze soepel kunnen samenwerken, in participatie geloven, flexibel inzetbaar zijn. Van de ene baan in de andere bijvoorbeeld.
 IDEEËNBERG : Nog meer? (WOEDEND)
 FAKKEL : Zo U wilt.
 IDEEËNBERG : En wat is uw alternatief!!!
 FAKKEL : Ogenblikje. (HIJ ZEGT TEGEN ZIJN ASSISTENTE II:) Petra, ga je gang. (ONDER HET UITEN VAN STRIJDABARE KREKEN VERBREEKT ZE HAAR BOEIEN, GOOIT HAAR SLUIER AF, PAKT DE MITRAILLEUR VAN DE STAAT AF EN BEDREIGT DAARMEE ASSISTENT I DIE ONMIDDELIJK HET HELE TOUW NAAR HAAR TOEGOOIT EN DE BEIDE HANDEN GESCHROKKEN IN DE LUCHT STEEKT)
 AMBTENAAR : Wat stelt dit voor?'.
 FAKKEL : De arbeidersklasse bevrijdt zich. Ze grijpt de macht over de staat. Neemt de controle over de produktiemiddelen zelf in handen. Dit noemen wij in het socio-politiek jargon revolutie.
 AMBTENAAR & IDEEËNBERG : Oh!!
 AMBTENAAR : Dat is een schande».
 FAKKEL : Heb ik U overtuigd?
 AMBTENAAR : Ja, nu is het genoeg geweest, ik ben geen pias. We hebben voldoende geduld met u gehad mijnheer. We hebben zelfs meegedaan met die bizarre spelletjes van U. Maar U bent uit op conflict, U polariseert. U stelt daar maar even dat ik in dienst sta van de heersende klasse. Dat ik een repressie-apparaat ben. D'r uit. (HEFT ZIJN KNUPPEL TEGEN FAKKEL)
 (FAKKEL EN ASSISTENT II NEMEN DE BENEN)
 FAKKEL : Dit is duidelijk!
 IDEEËNBERG : Hier een beetje revolutie komen prediken! Demagoog!
 AMBTENAAR EN IDEEËNBERG TREDEN BESCHROOMD NAAR VOREN
 AMBTENAAR : Dames en heren, het spijt me, maar het moest.
 IDEEËNBERG : ik ben er moreel tegen, maar het moest!
 BEIDE KIJKEN NAAR ASSISTENT I DIE NOG STEEDS MET HOGE HOED OP EN DE HANDEN OMHOOG FAKKEL EN ZIJN ASSISTENT NA STAAT TE KIJKEN
 IDEEËNBERG : Cornelis zet die hoed af!!
 ASSISTENT II : (LOOPT FAKKEL ACHTERNA) Nee, ik wil er meer van weten!
 IDEEËNBERG : Zie je nou hoe ze het gewone volk opruien met verjaarde onwetenschappelijke nonsens'.

AMBTENAAR : Verjaard ja mevrouw. Want de kaarten liggen nu immers heel anders.
IDEEËNBERG : Er is nu toch een rooie regering.
AMBTENAAR : Met een rooie onderwijsminister.
IDEEËNBERG : Zie je wel. Je geeft ze een vinger in de pap....
AMBTENAAR : ... en ze nemen de hele pap!!

(MUZIEK)

(AMBTENAAR EN IDEEËNBERG ZINGEN, INNIG GEARMED:)

Waar is de sneeuw van 't vorig jaar
Hadden we meester van Veen nog maar
Toen waren we nog onder mekaar
Hadden we meester van Veen nog maar.

WALSEND EN NEURIËND AF

EEN DAG UIT HET LEVEN VAN JOS VAN K. of STAAT. KAPITAAL EN ONDERWIJS

MIDDEN VOOR OP HET SPEELVLAK TWEE NAAST ELKAAR GEPLAATSTE STOELN. OP KOMT EEN REPORTER MET EEN BANDRECORDER (SCHOUDERTAS) EN EEN MICROFOON IN DE HAND.

REPORTER : Dit is PPRO-maandag met Het hol van Holland, een programma over grote mannen en hun kleine problemen.

RECHTS VERSCHIJNEN JOS VAN KEMENADE, EEN KEURIG IN HET PAK GESTOKEN HEER MET BRIL, EN ZIJN VROUW, DIE ZIJN DAS SCHIKT EN ZIJN PAK AFSTOFT EN VERVOLGENS HARDROEREND AFSCHIED VAN HEM NEEMT.

REPORTER : Jos van Kemenade woont in Nijmegen en werkt in Den Haag. Hij ziet zijn gezin alleen tijdens het weekend, Het is maandagochtend zeven uur en Jos neemt afscheid van zijn vrouw.
Hij stapt in de auto. (JOS STAPT IN EEN DENKBEELDIGE KLEINE AUTO EN GAAT OP DE STOEL ZITTEN)
En wij rijden met hem mee. (REPORTER OP ANDERE STOEL)
Jos start de auto. (JOS MAAKT AUTOGELUIDEN)
Na drie keer sjoken lukt het, de auto draait stationair.
Eerste versnelling. (JOS ZWAAIT NAAR ZIJN VROUW)
Dat weekend-huwelijk, da's een van de weinig problemen die U nog niet hebt opgelost, is het niet?

JOS VAN KEMENADE : (LACHT) Nou overdrijft U toch een beetje ....

REPORTER : Ja, maar U bent wel een echte bolleboos. Altijd de eerste van de klas, cum laude gepromoveerd, doctor in de sociologie, hoogleraar, pas 37 jaar en nu al minister van onderwijs; ze noemen u niet voor niks de onderwijskomeet.

JOS VAN KEMENADE : Nou ja, ik hou ervan om de dingen stevig aan te pakken.

REPORTER : Wat wilt U eigenlijk met al dat onderwijs?

JOS VAN KEMENADE : De maatschappij veranderen, of liever gezegd: haar ontwikkelen. Kijk, de maatschappij is een landschap van bergen en van dalen. Welnu, ik wil ervoor zorgen dat iedereen de kans krijgt om de top van de hoogste berg te bereiken, als ie daar de capaciteiten toe heeft. De meest capabelen bovenaan wat ook hun afkomst weze.

REPORTER : Maar zou het niet beter zijn de toppen van de bergen af te zagen en daarmee de dalen op te vullen?

JOS VAN KEMENADE : Dat is utopie (LACHEND)... Ik geloof niet in de gelijkheid onder de mensen. Er ligt zoveel in de weg van de menselijke mogelijkheden. Nee, wat wel kan dat ligt in het vlak van de gelijke kansen.

Dat noem ik verandering, want dat is haalbaar. Kijk, ik ga ervoor zorgen dat iedereen van zijn derde tot zijn zestiende jaar het zelfde onderwijs krijgt. Zo staat het trouwens ooi letterlijk in Keerpunt '72. Gelijke kansen voor alle deelnemers afgestemd op hun persoonlijke vermogens.

REPORTER : Vermogens?

JOS VAN KEMENADE : (KIJKT EERST VERBAASD EN LACHT DAN) Nou ja, we bedoelen natuurlijk: mogelijkheden, capaciteiten.

REPORTER : Ja maar er staat "vermogens".

JOS VAN KEMENADE : Zeg eens, trekt U onze bedoelingen in twijfel?

REPORTER : Maar vindt u ook niet dat er wat aan de inhoud van het onderwijs moet veranderen?

JOS VAN KEMENADE : Ja, dat. hebt U zeer schrandere opgemerkt. We moeten ervoor zorgen dat iedereen de kennis en de vaardigheden ter beschikking gesteld worden om de eigen sociale situatie te doorzien, om die eigen sociale situatie kritisch te benaderen en desgewenst te veranderen.

REPORTER : Dank u wel minister van Kemenade.
(STAPT UIT DE AUTO EN STELT DAN NOG EEN VRAAG) O, nog een laatste vraag. Ze zeggen dat de vorige minister van onderwijs niets van onderwijs af wist.

JOS VAN KEMENADE : (STOOT VAN SCHRIK HET HOOFD BIJ HET UITSTAPPEN)
AU! Geen commentaar. (AF)

REPORTER : Dank u wel.

DE BEIDE STOELEN WORDEN IETS WIJDER UIT ELKAAR GEZET EN ERACHTER (MIDDEN) WORDT EEN STOEL BIJGEZET OP KOMT EEN MAN MET EEN CHAUFFEURSPET.

REPORTER : Ondertussen is er nog iemand op weg naar zijn werk. Hij is wat later opgestaan, hij is ook al wat ouder. Het is de vorige minister van Onderwijs, Mr. Christiaan van Veen. Hij is nu de eerste betaalde voorzitter van het VNO, het Verbond van Nederlandse Ondernemingen.

VAN VEEN -TRADITIONEEL HALF BRILLETJE OP PUNT VAN DE NEUS EN DE BEKENDE CONSTATE VINGER AAN DE RING- KOMT OP EN GAAT NAAST DE CHAUFFEUR VOORIN ZITTEN. REPORTER MAAKT LIFTGEBAAR. VAN VEEN GEBAART DE CHAUFFEUR TE STOPPEN. REPORTER STAPT IN

REPORTER : Goedemorgen mijnheer Van Veen. U was al jarenlang in overheidsdienst. Eerst jarenlang gemeenteambtenaar, toen gemeentesecretaris, toen staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, toen minister van Onderwijs, en nu verdedigt u ineens de belangen van de Nederlandse ondernemers. Was dat niet een geweldige overgang?

C. VAN VEEN : In het geheel niet. Overheid en onderneming staan voor hetzelfde doel: het algemeen belang.

REPORTER : Is dat niet. een tikkeltje overdreven? Het algemeen belang bestaat toch niet. Er zijn toch erg veel tegenstelde belangen. Het ondernemersbelang is bijvoorbeeld lang niet altijd het belang van de arbeiders.

C. VAN VEEN : In de onderneming- zitten ook de werknemers. Dat wordt maar al te vaak vergeten. Steeds weer wordt geprobeerd een tegenstelling te creëren die er in feite niet is.. Nee, van hoog tot laag, van de leiding tot de arbeiders, iedereen heeft elkaar nodig. Ik ontdek dat er in de onderneming een fundamentele tegenstelling bestaat.

REPORTER : U spreekt steeds van werkgevers en werknemers. Maar er zijn mensen die stellen dat de werkgevers nu juist het werk nemen en de arbeiders het werk geven.

C. VAN VEEN : Eenzijdige prietpraat mevrouw. Vooraleerst is er een wijs spreekwoord en dat zegt: "men moet kunnen geven en nemen". In deze wereld moet alles kunnen. Moet er vrijheid zijn. Dat vind U toch ook, niet? Dus moeten er werkgevers zijn en dat zijn de werkgevers, en werknemers en dat zijn de arbeiders. En er moet een zeker-evenwicht bestaan. Er moet niet gepolariseerd worden. Iets waar de arbeiders maar al te vaak toe aangezet worden. Maar pas op. De ondernemers zijn taai. En als het moet, dan kunnen we terugvechten.

REPORTER : Dank U wel mijnheer Van Veen.

ZE STAPT UIT DE AUTO, MERKT DAT ZE IETS IS VERGETEN, TIKT TEGEN DE RUIT. VAN VEEN DRAAIT HET RAAMPJE OPEN.

REPORTER : Nog een laatste vraagje. Ze zeggen dat de huidige minister van onderwijs, wel wat van onderwijs af weet.

WOEDEND DRAAIT VAN VEEN HET RAAMPJE WEER DICT, WAARBIJ ZIJN HAND BEKNELD RAAKT.

C. VAN VEEN : Kritiek, altijd weer die kritiek! Guus, rijden!

(REPORTER STAAT TE LIFTEN, TWEE STUDENTEN MET VALHELMEN KOMEN OP EN MIMEN DAT ZE EEN MOTOR BERIJDEN. EEN KISTJE DOET DIENST ALS ZIJSPAN)

STUDENT I : Stoppen! Daar staat er eentje van de radio!

STUDENT II : (MAAKT GELUID REMMENDE MOTOR) Welke omroep?

REPORTER : PPRO

STUDENT II : In het zijspan! (START DE MOTOR. TIJDENS DE VOLGENDE TEKSTEN MAKEN DE SPELERS DIE NIET AAN HET WOORD ZIJN EEN BROMMEND GELUID)

STUDENT I : (WIJST OP MICROFOON) Zet maar aan. We hebben heet nieuws voor je!

STUDENT II : Wij zijn studenten van de pedagogische akademie van Beverwijk en we hebben onze akademie bezet!

REPORTER : Alweer?

STUDENT I : Ja, maar we pakken het dit keer heel anders aan. We hebben een hoop geleerd sinds de vorige bezetting. Toen dachten we nog dat het alleen om een paar lastige mensen ging. Maar nu weten we wel beters het gaat om de structuur en die moet veranderd worden!

STUDENT II : Radikaal!

REPORTER : Kunnen jullie dat een beetje concreet maken?

STUDENT I : We laten ons niet langer als peuters behandelen. We gaan zelf bepalen wat er geleerd moet worden en hoe dat gebeurt. En daar hebben we hele duidelijke ideeën over!

REPORTER : Wat voor ideeën?

STUDENT II : Wij willen totaal ander onderwijs!

STUDENT I : De maatschappij veranderen!

STUDENT II : Radikaal!

STUDENT I : Nu is het zo, dat het onderwijs de maatschappelijke tegenstellingen verdoezelt.

STUDENT II : En een onderwijzer moet de kinderen juist bewust maken van die tegenstellingen. Hij moet ze duidelijk maken dat deze maatschappij radikaal moet veranderen!

STUDENT I : En daarom moet de PA veranderen!

STUDENT II : Radikaal!

REPORTER : Maar als jullie je pedagogische akademie bezet hebben en de maatschappij willen veranderen, waarom zitten jullie dan op die motor?

STUDENT I : Wij gaan naar O en W, naar Van Kemenade!

REPORTER : En wat denken jullie bij de minister te bereiken?

STUDENT I : Dat onze eisen gehoord worden. Dat hij er niet meer omheen kan. Het is een rooie minister, nou zal hij zijn gezicht moeten laten zien!

STUDENT II : (REMT AF) Hier moet je er uit voor Hilversum!

REPORTER : Bedankt! (STUDENTEN ZETTEN ER NU WERKELIJK VAART ACHTER EN BOOTSEN HET GELUID VAN DE TT-RACES IN ASSEN NA)

REPORTER : Dit was de 183ste uitzending van "Berichten uit het Hol van Holland". U keek en luisterde naar de PPRO.

WE VERPLAATSEN DE HANDELING NAAR DE KAMER VAN VAN KEMENADE OP HET DEPARTEMENT VAN O & W. JOS VAN KEMENADE ZIT ACHTER EEN TAFEL, WAAROVERHEEN EEN GROOT TOT AAN DE GROND REIKEND DOEK IS GELEGD. AAN DE VOORKANT STAAN DE LETTERS "O & W". OP DE TAFEL STAAT EEN TELEFOON. VAN KEMENADE ZIT DRUK IN PAPIEREN TE SNUFFELEN. ER WORDT GEKLOPT.

JOS VAN KEMENADE : Binnen'.

CHRISTIAAN VAN VEEN TREEDT BINNEN. JOS VAN KEMENADE ENTHOUSIAST OP HEM TOE. VAN VEEN LOOPT DIRECT NAAR VAN KEMENADE'S BUREAU EN GAAT ERACHTER ZITTEN.

JOS VAN KEMENADE : A, Christiaan! Leuk je weer eens te zien. Da's een tijd geleden zeg!

C. C. VAN VEEN : Ja Jos, we hebben elkaar niet meer gezien sinds ik jou mijn portefeuille heb overhandigd. En toen heb ik tegen je gezegd: als je me nodig hebt, dan bel je me maar. Dat heb je niet gedaan; hoe komt dat?

JOS VAN KEMENADE : Nou ja, ik dacht, Christiaan heeft het zo druk in zijn nieuwe baan. Laat ik. hem niet lastig vallen ik zoek het zelf wel uit.

C. VAN VEEN : Het eerste foutje.

JOS VAN KEMENADE : Hoezo?

C. VAN VEEN : Om maar meteen met de deur in huis te vallen Jos; loop jij niet al. te hard van stapel met die mooie plannen van je.(LOOPT NAAR VOREN)

JOS VAN KEMENADE : Hoe bedoel je?

C. VAN VEEN : Eerst en vooral: Jij wilt toch niet echt de maatschappij veranderen?

JOS VAN KEMENADE : (KOMT LACHEND NAAR VOREN) Christiaan'. Een eminent geleerde heeft eens een keer gezegd: een maatschappij van ontwikkelde mensen zal een ontwikkelde maatschappij zijn. Welnu, ik wil zoveel mogelijk mensen de kans geven zich te ontwikkelen via het onderwijs, om zo tot een ontwikkelde maatschappij te komen.

C. VAN VEEN : Maar ook in een ontwikkelde maatschappij hebben de onderwijsuitgaven hun beperkingen Jos. Wij ondernemers betalen een flinke dot belasting; en daarom menen wij inspraak te mogen hebben in de manier waarop die besteed wordt en.

- JOS VAN KEMENADE : Da 's begrijpelijk.
- C. VAN VEEN : Kijk eens hier. Je kunt een flink eind lopen met die prachtige verhalen van je. Maar meteen als je op die stoel zit geld uitgeven voor 800 extra, leerkrachten in noodgevallen. En dan nog eens de leerlingenschaal verlagen met drie punten. Nog meer extra geld voor nog meer extra leerkrachten. Weet je wat dat betekent Jos?
- JOS VAN KEMENADE : Ja Christiaan, dat betekent dat er meer geld moet worden uitgetrokken voor het onderwijs.
- C. VAN VEEN : En waar moet dat geld vandaan komen, Jos?
- JOS VAN KEMENADE : (KIJKT VAN VEEN VRAGEND AAN)
- C. VAN VEEN : Let op. (HAALT EEN VERKLEINDE UITGAVE VAN HET ROOD-WIT-BLAUWE TOUW UIT HET ONDERWIJSCONGRES UIT ZIJN ZAK)
- JOS VAN KEMENADE : Och kijk, de vaderlandse driekleur.
- C. VAN VEEN : (HOUDT HET TOUWTJE STRAK VOOR ZICH UIT)
Het rood is het loon van de arbeiders, de rest is van ons. Hou je vinger eens bij de loongrens Jos,
- JOS VAN KEMENADE : (BUIGT IETSJE DOOR DE KNIEËN EN HOUDT DE GRENS TUSSEN RODE EN WITTE STUKJE TUSSEN WIJS- EN RINGVINGER)
- C. VAN VEEN : Als wij nu dat extra geld vrij gaan maken door de werknemers extra te belasten, betekent dat dat ze minder geld hebben om te kopen (TREKT HET TOUWTJE ZO DAT ER EEN STUKJE ROOD NAAR DE WITTE KANT WORDT GETROKKEN). Dat betekent overproductie en da's verdomd vervelend voor de onderneming. Gaan we dat geld nu vrijmaken door de ondernemers extra te belasten dan betekent dat minder geld voor investeringen (TREKT HET TOUWTJE ZO DAT EEN STUKJE WIT NAAR RODE KANT WORDT GETROKKEN) dat betekent een frustratie van de gezonde groei en dus een verslechtering van de internationale concurrentiepositie .
- JOS VAN KEMENADE : God zeg, zo had ik het nog nooit bekeken. Dat betekent dus dat we wat onderwijsuitgaven betreft zo'n beetje aan het maximum zijn beland.
- C. VAN VEEN : Exact!
- JOS VAN KEMENADE : Ja maar Christiaan! Het bedrijfsleven zal toch ook behoefte hebben aan een constante stroom van goed geschoolde arbeidskrachten. En om die constante stroom ieder jaar opnieuw te kunnen leveren zullen we toch ieder jaar ook meer geld voor het onderwijs moeten uittrekken.
- C. VAN VEEN : Tweede foutje. Dit probleem is langs twee wegen op te lossen. Allereerst kunnen we het onderwijs efficiënter inrichten . Bijvoorbeeld: studieduurverkorting van wetenschappelijk onderwijs, noemerus fixus, noemerus clausus noem maar eens op.
Ten tweede kunnen we het onderwijsbudget zo besteden dat we minder geld uitgeven aan salarissen van leerkrachten en meer geld aan leermiddelen, zoals audiovisuele apparatuur, en dergelijke.

JOS VAN KEMENADE : Want aan leerkrachten valt minder te verdienen dan aan tape-recorders. Die salarissen zijn eigenlijk voor de ondernemers: weggegooid geld.

C. VAN VEEN : Het doet me een beetje pijn Jos, dat je daar nu pas achter komt. Je hebt nog niet zo vaak gebladerd in mijn portefeuille, wel?

DE TELEFOON GAAT

JOS VAN KEMENADE : Ja met hemzelf.(...) Zeg, kunnen ze niet nog een half-uurtje wachten? (...) O ze wachten al een halfuurtje. (...) Nou ja, laat ze maar naar boven komen.

C. VAN VEEN : Goed Jos, ik ga, ik heb nog meer te doen.

JOS VAN KEMENADE : Goed Christiaan.

C. VAN VEEN : Met wie ga je eigenlijk praten als ik niet al te onbescheiden ben.

JOS VAN KEMENADE : Ach, met twee radicale studenten van de pedagogische akademie van Beverwijk, die weer bezet is.

C. VAN VEEN : Alweer?

JOS VAN KEMENADE : Ja, en ze beweren dat ze van de vorige bezetting ontzettend veel geleerd hebben. En op de andere pedagogische akademies begint het ook al te rommelen. Solidariteitsakties. Jij kent dat wel.

C. VAN VEEN : Ja, daar heb ik mijn deel wel van gehad. Wat een tijden, wat een tijden. (MOMENT VAN STILLE OVERPEINZING)
Maar dan moet ik zorgen dat ik snel wegkom Jos, want als ze mij uit jouw deur zien komen trekken ze weer de verkeerde conclusies en dat komt dan weer in de krant en dat geeft maar gelazer. Jos...

JOS VAN KEMENADE : (ZE DRUKKEN ELKAAR DE HAND) Christiaan ...

ER WORDT GEKLOPT

C. VAN VEEN : Te laat. Is hier nog een andere uitgang.

JOS VAN KEMENADE : Nee.

C. VAN VEEN : Dan maar onder je bureau.

JOS VAN KEMENADE : Ja

(VAN VEEN KRIJPT ONDER HET MET KLEED OVERDEKTE BUREAU

Ik zal het proberen kort te maken.

(ER WORDT WEER GEKLOPT, JOS VAN KEMENADE GAAT ZITTEN, SNUFFELT IN PAPERASSEN EN ROEPT SCHIJNBAAAR AFWEZIG MAAR UITERSTE GESpannen:)

Binnen!

(DE STUDENTEN KOMEN OP MET EEN SPANDOEK WAAROP DE EISEN:

"GRATIS ONDERWIJS; INKOMEN VANAF 16 JAAR; GEDECENTRALISEERD ONDERWIJS"

JOS VAN KEMENADE : Gaat u zitten.

STUDENT I & II : Niet nodig!

JOS VAN KEMENADE : Koffie?

STUDENT I & II : Niet nodig!

JOS VAN KEMENADE : Laten we dan snel tot de kern van de zaak komen, want mijn tijd is uitermate beperkt.....

(ZIJN BLIK VALT OP HET SPANDOEK)

- STUDENT I : Uitstekend. Hij hebben onze akademie bezet omdat we weigeren nog langer mee te werken aan de instandhouding van dit kapitalistische systeem, dat de arbeiders onderdrukt!
(KREUNEND GELUID VAN CHRISTIAAN VAN VEEN ONDER HET BUREAU)
- JOS VAN KEMENADE : Oe-oe-oe...
(NEEMT HET GELUID VAN CHRISTIAAN OVER EN GRIJPT NAAR ZIJN RUG)
- STUDENT II : Wat zegt u?
- JOS VAN KEMENADE : Ik heb ontzettende last van mijn rug. Dat komt zo ineens op he. Neemt u me niet kwalijk. Het gaat zo wel over. Niet op letten. Gaat u verder.
- STUDENT I : Zoals het onderwijs nu is, leer je een vak en je leert tevreden te zijn met dit systeem. Het onderwijs verdoezelt de maatschappelijke tegenstellingen.
- STUDENT II : Voor zo'n onderwijs willen wij niet langer opgeleid worden. Daarom hebben wij onze pedagogische akademie bezet!(DE STUDENTEN PLAATSEN MET EEN FERM GEBAAAR DE SPANDOOKEN OP DE VLOER
Wij willen totaal ander onderwijs. He willen nu leren hoe we straks op de beste manier de kinderen kunnen helpen te onderzoeken hoe deze maatschappij in elkaar zit en hoe die kan veranderen. En hoe we op de beste manier de ouders daarbij kunnen betrekken!
- JOS VAN KEMENADE : Interessant!
(CHRISTIAAN KREUNT WEER, JOS OOK)
- STUDENT I : Nou, u hebt wel flink last van uw rug he?
- JOS VAN KEMENADE : Ach ja. Elk huisje heeft zo zijn kruisje....
Maar om terug te komen op die ouderparticipatie, daar zit u precies op mijn stokpaard. Ik bedoel, het lijkt mij uitstekend dat de ouders wat meer bij het onderwijs betrokken worden. Dan kunnen ze de kinderen thuis ook beter helpen met het huiswerk en zo. En ze kunnen ook ingezet worden in die werkzaamheden die buiten de specifieke kwaliteiten van de leerkracht an sich vallen... (HIJ SLAAT ZIJN ARM AMICIAAL OM DE SCHOUDERS VAN STUDENT I DIE DAAR NIET VAN GEDIEND IS)
- STUDENT II : (SMALEND) Aquariums schoonmaken, schoolreisjes organiseren, geraniums stekken.....
- STUDENT 1 : (SPANDOEK WEER DE LUCHT IN)
Als wij het hebben over ouderparticipatie dan bedoelen we heel iets anders. Dan bedoelen we dat de ouders wezenlijke invloed moeten krijgen op de inhoud van het onderwijs dat aan hun kinderen gegeven wordt.
- STUDENT II : En die inhoud moet radikaal veranderd worden!
Die inhoud moet alles te maken hebben met de dingen die dagelijks om hen heen gebeuren. En als dan ouders, leerkrachten en leerlingen samen gaan onderzoeken wat de oorzaken zijn van al die dingen, die dagelijks om hen heen gebeuren, dan zullen ze ontdekken, dat de arbeiders in deze maatschappij niets te vertellen hebben

- over wat ze maken, over hoe ze het maken, noch over wat er met de winst gebeurt.
- STUDENT I : Die ze notabene zelf gemaakt hebben!
- (CHRISTIAAN KLOPT NU TEGEN HET TAFELBLAD. JOS GAAT P HET BUREAU ZITTEN, MAAR HET KLOPPEN GAAT DOOR. JOS VERZINT IETS ANDERS EN WIJST NAAR DE DEUR ALS ZOU HET GELUID DAARVANDAAN KOMEN)
- JOS VAN KEMENADE : (BIJ DE DEUR) Nee, ik kan nu niet gestoord worden. Ik ben in bespreking! (ALS HIJ ZICH OMDRAAIT WORDT HIJ INGESLO- TEN DOOR DE STUDENTEN EN HUN SPANDOEK)
- STUDENT I : En dan zullen de kinderen ook ontdekken, dat de Over- heid al haar geld van de arbeiders krijgt. Zodat dus de arbeiders in feite het onderwijs betalen. (JOS DOET POGING OM ERTUSSEN TE KOMEN)
- STUDENT II : Terwijl diezelfde arbeiders niets te vertellen hebben over wat er aan hun kinderen geleerd wordt en op welke manier dat gebeurt.
- En dan zullen arbeiders, leerlingen en leerkrachten ontdekken dat ze een en hetzelfde belang hebben, name- lijk? een radicale vervanging van dit systeem!
- (JOS IS EVEN SPRAKELOOS. HIJ MAAKT ZICH LOS UIT HET SPANDOEK)
- JOS VAN KEMENADE : Misschien zullen jullie verbaasd opkijken als ik jul- lie vertel dat ik het niet helemaal met jullie oneens ben.
- CHRISTIAAN : Jos, Jos, Jos, Jos, Jos, Jos.....
- (HET LIJKT EEN GEWELDIGE HOESTBUI DIE DOOR JOS WORDT OVERGENOMEN)
- STUDENT I : Wij willen geen woorden maar daden!
- JOS VAN KEMENADE : (NEEMT DEZELFDE HELDHAFTIGE HOUDING AAN ALS DE STUDENTEN)
- Die kunnen jullie van mij verwachten. Ik houd van ste- vig aanpakken. Ik ga het hele kleuteronderwijs inte- greren met het totale basisonderwijs!
- STUDENT I : Dat is oude wijn in nieuwe zakken. Twee oude school- systemen in elkaar douwen is geen wezenlijke verande- ring!
- STUDENT II : Wij eisen om te beginnen s gratis onderwijs voor ie- dereen.
- JOS VAN KEMENADE : Helemaal gratis? Voor niks?
- STUDENT I : Jazeker. En met een verzekerd inkomen vanaf 16 jaar, zodat er geen financiële belemmeringen zijn voor deel- name aan het onderwijs. Hoe staat u daar tegenover?
- JOS VAN KEMENADE : ....Positief..... (CHRISTIAAN GROMT EN ROLT)
- Koest Mefisto!
- (JOS KLOPT CHRISTIAAN ONDER HET BUREAU OP DE RUG)
- Dat is m'n hond! Ja, vanmorgen, mijn vrouw die sliep nog en de burens waren naar de kapper , dus ik denk, ik neem hem maar mee naar het departement! Braaf!
- (LACHT ZENUWACHTIG)
- STUDENT I : Bovendien eisen wij gedecentraliseerd onderwijs onder zelfbeheer van ouders, leerkrachten en leerlingen.
- JOS VAN KEMENADE : Prima! (CHRISTIAAN GROMT WEER) Koest mefisto!
- Ik zou zeggen , maakt u er eens een paper over.

Dan kunnen we dat voorleggen aan de Centrale Commissie voor Onderwijsoverleg, aan de vier sektorraden, aan de Onderwijsraad, aan de Adviescommissie voor de Programmering, aan het Centraal Instituut voor de Toetsontwikkeling, aan de Stichting voor Leerplanontwikkeling, aan het Onderwijs Planbureau, aan de Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs, Aan de speciale onderwijscommissie van de Tweede Kamer en tenslotte aan de Tweede Kamer zelf... maar dat laatste is misschien niet helemaal nodig... (DEZE WASLIJST WORDT UITGEBREID NAAR-
GELANG ER MEER ORGANEN EN COMMISSIES WORDEN INGESTELD)
(CHRISTIAAN GROMT TEVREDEN) Braaf Mefisto....

- STUDENT II : Daar trappen we niet in!
Als het eerst al; die raden langs moet, kunnen wij de bezetting pas opheffen als we met pensioen zijn!
- STUDENT I : Wij willen inwilliging van onze eisen nu!
- JOS VAN KEMENADE : Nu ?!? Ik ben bang dat dat niet helemaal haalbaar is.
Kijk...
(HIJ HAALT HET ROOD-WIT-BLAUWE GEPUNNIKTE KOORDJE, DAT HIJ VAN CHRISTIAAN GEKREGEN HEEFT, TEVOORSCHIJN)
- STUDENT II : Dat kennen we al!
Wij willen niet het haalbare maar het noodzakelijke!
(DE STUDENTEN KOMEN DREIGEND OP JOS AF. ZE HANTEREN DE STOKKEN VAN HET SPANDOEK DAARBIJ ALS GEWEREN. JOS WORDT TERUGGEDORNGEN TOT OP HET BEUREAU)
- STUDENT I : Wij willen van u nu weten waar u staat. Onze bezetting is ijzersterk georganiseerd. De hele onderwijswereld die op u gestemd heeft staat achter ons.
- STUDENT II : Bovendien worden wij gesteund door de Hoogovenarbeiders bij ons uit de buurt. Dus u moet het niet wagen om weer politie op ons af te sturen zoals de vorige keer, want die krijgt het dan met die Hoogovenjongens aan de stok. Wat is uw antwoord!
(DRUKT SPANDOEK TEGEN JOS' KEEL)
- JOS VAN KEMENADE : (RADELOOS) Ik weet het niet!
(CHRISTIAAN GROMT) Ik weet het echt niet!
- STUDENT I : Wij willen een antwoord nu! (PLAATST ZIJN STOK KRUISLINGS OVER DE ANDERE. JOS ONTVANGT ALS HET WARE DE ST. BLASIUS-ZEGEN)
- JOS VAN KEMENADE : Dan zal ik toch een kleine toegeving moeten doen....
(CHRISTIAAN KOMT WOEDEND EN GROMMEND ONDER HET BUREAU VANDAAN)
- STUDENT I : Aha, dat was Mefisto. De ondernemers zitten onder het bureau van de minister van Onderwijs!
- STUDENT II : Het kan niet duidelijker!
- STUDENT I : Dit moet onmiddellijk bekend gemaakt worden. Kom op, we gaan naar de krant!
- STUDENTEN AF JOS VAN KEMENADE SNIKKEND MET HET SPANDOEK OP SCHOOT ACHTERLATEND
- JOS VAN KEMENADE : O wat een blamage, daar gaat mijn hele imago!
(TEGEN VAN VEEN) Zeg, dat gaat gedonder geven!
- C. VAN VEEN : (MET ONDERKOELDE WOEDE) Wat wou jij toegeven?
- JOS VAN KEMENADE : Luister nou es Mefisto, eh ... ik bedoel Christiaan!

- C. VAN VEEN : Wilde jij gratis onderwijs toegeven? En wij maar betalen? Dan kunnen we de winst wel afschrijven.
- JOS VAN KEMENADE : Luister Christiaan, wind je niet op. Kijk ...
- C. VAN VEEN : Of wilde jij gedecentraliseerd onderwijs toegeven. Alles in handen van het ondeskundig spilziek gepeupel. Wilde je dat toegeven?
- JOS VAN KEMENADE : Christiaan!
- C. VAN VEEN : Luister Josje. Zet die gedachten uit je hoofd. Je mag een heel eind lopen met die electorale verhalen van je. Je mag dichterbij zijn en over bergen en dalen praten. Maar als het erop aan komt luister je naar ons! Zo niet, dan zullen wij eens een keertje staken. Dan ligt de hele economie plat, Lock out. heet dat. Ga dat maar eens aan Joop vertellen. Dan locken we de hele regering out. En jou het eerst!
- JOS VAN KEMENADE : Maar Christiaan, ik herken je niet meer! Ik heb toch niks toegegeven!
- C. VAN VEEN : Jullie zien er zo eerlijk uit. Ik vertrouw dat niet.
- JOS VAN KEMENADE : Maar Christiaan, je móét ons vertrouwen!
Wie beter dan jij weet waar wij echt staan. Ik probeerde toch alleen maar om die onruststokers, de deur uit te krijgen. Kijk ik ga onmiddellijk maatregelen nemen. Ik ga ze schorsen. (NEEMT DE TELEFOON OP) Hallo, ja, verbindt me onmiddellijk door met het bestuur van de pedagogische akademie van Beverwijk. (VAN VEEN VERBREEKT DE VERBINDING) Hallo , hallo ....
- C. VAN VEEN : Da's nog een veel grotere stommiteit Jos, dan worden het immers helden. (JOS KNIKT INSTEMMEND; VAN VEEN AAN HET BUREAU, JOS AAN ZIJN VOETEN) Nee ik ken een betere methode. De fameuze ondernemerstactiek. Je geeft met je ene hand en je pakt met de andere terug.
- JOS VAN KEMENADE : Ik zie het al helemaal zitten. Links en rechts, en vooral op die pedagogische akademie van Beverwijk, een paar toegevingen doen, wat democratisering, en zo. En tegelijkertijd alle andere pedagogische akademies, wat zeg ik, het hele onderwijs stroomlijnen en aan banden leggen.
- C. VAN VEEN : Je bent een snelle leerling, Jos. Verder mogen leerkrachten niet staken, en je hebt een uitstekend getraind corps van inspecteurs, dus in feite zitten ze met handen en voeten gebonden. Je blijft natuurlijk overleggen. Je stelt commissies in. Je experimenteert wat met de middenschool en het tweede kans onderwijs. Op kleine schaal en op zeer lange termijn. En je sleutelt de politieke vorming nog eens aan.
- JOS VAN KEMENADE : Ja maar, zestig procent van de leerkrachten hebben daar niet de benodigde kennis en vaardigheden voor En op de pedagogische akademies wordt het niet gegeven!
- C. VAN VEEN : Uitstekend. Houden zo!
Voor de rest overweldig je ze met een zee aan vage

toezeggingen. En laat je ze wat aanrotzooien met die vernieuwingsscholen die zo in zijn. Als het maar geen geid kost Jos. En als het maar geen revolutionaire broeinessen worden. Want onthoudt één ding goed Jos, mei '68 mag in Europa niet meer voorkomen.

(JOS STAART VOOR ZICH UIT)

Heb je wel gehoord wat ik gezegd heb Jos.

JOS VAN KEMENADE : Ja ja, zeg, stel je voor. Nee, maar ik dacht eventjes zouden ze nou op Cuba dezelfde problemen hebben?

C. VAN VEEN : (RAMMELT JOS DOOR ELKAAR) Wordt toch wakker Jos.
De ondernemingsgewijze produktie is het beste systeem dat ik ken. Ik zie geen nadelen. Alleen maar voordelen. Jij toch ook?

JOS VAN KEMENADE : (GELATEN) Ja...

C. VAN VEEN : Goed, dan ga ik.

JOS VAN KEMENADE : O Christiaan, wat doen we nou met die situatie dat jij hier onder die tafel zat en zo ....

C. VAN VEEN : Die verhalen spreken we natuurlijk krachtig tegen. Ik bel vriend van den Brink van de AMRO-bank en laat hem verklaren dat ik de hele ochtend met hem geconfereerd heb. Voor het overige hebben ze geen getuigen, dus dat zit wel snor.

JOS VAN KEMENADE : Christiaan, jij redt me uit een ontzettend netelig parket.

C. VAN VEEN : Je weet het Jos, als je me nodig heb, één telefoontje en ik zit weer onder je bureau... eh... achter je bureau.... eh.... voor je bureau.... Adieu! (AF)

JOS VAN KEMENADE : (ZIJGT INEEN OP ZIJN STOEL) O, God! Het is pas maandag half twaalf. En ik heb nog twee jaar voor de boeg als er niks tegenzit.

Hoe moet ik mijn woorden in 's hemelsnaam waarmaken

Als de ondernemers plotseling gaan staken

Steeds zeg ik dat ik ben voor het volk

En dat ik hun wensen in het onderwijs vertolk

Aan wiens kant zal ik mij scharen

Ach, tussen keerpunt en werkelijkheid

Staan wetten in de weg en praktische bezwaren.

(ALLE ACTEURS KOMEN NAAR VOREN, MUZIEK)

I : Heb je dat nou gezien, hoe moeilijk het is om een team, dat is vastgeroest in beweging te krijgen?

II : Of om in de klas, al is het maar even, het lesrooster te doorbreken?

III : Of, om op een ouderavond een band te leggen tussen ouders en klassepraktijk?

IV : Heb je dat nou gezien? Je barst van de initiatieven, maar steeds weer loop je met je kop tegen de muur. Tegen de muur van de schoolstructuur.

I, II, III, IV, V: Heb je dat nou gezien!

- V : En heb je dat gemerkt, dat men tracht ons wijs te maken dat de vooruitgang te danken is aan slimme koppen en sterke staatslui.
- III : Terwijl men verzwijgt, wie er voor die verandering dagelijks werkt
Heb je dat opgemerkt?
- II : En heb je het door hoe handig de staat het pak van de onderwijswetten snijdt op de maat van de kapitalistische economie?
- IV : Hoe creatieve experimenten...
- V : leuke vernieuwingen...
- I : Handige adviesraden....
- II : relevante programma's....
- III : compensatorische projecten....
- IV : herstructureringsgedachten....
- V : regelrecht voortspruiten uit de behoefte aan arbeidskrachten.
- I, II, III, IV, V : Heb je dat door!!
- I : Maar heb je dan ook in de gaten hoe steeds minder mensen het daarbij laten.
- II : Hoe de arbeidersklasse op haar manier ook wijzer wordt van het onderwijs.
- III : Hoe ze inzien, wie er tenslotte de school betaalt, en wie er het meeste voordeel uit haalt.
- IV : Hoe ook leerkrachten steeds beter gaan inzien waar ze aan toe zijn, en het dolle dressereren meer en meer moeten zijn.
- V : Zo gaat de strijd tegen de kapitalistische maatschappij en de strijd voor een socialistische school gelijk op.
- STILTE
- I : Hebben jullie dat ook in de gaten?

5. ONZE CONCLUSIES of BEWIJS IN WAT JE DOET, JE SOLIDARITEIT.

VOOR OP HET TONEEL ZITTEN VIER SPELERS OP STOELN MET ONGEVEER EEN METER TUSSENRUIMTE

VERTELLER : Dit zou een mooi punt zijn om een .kopje koffie te drinken. Maar dat gaat niet door. We hebben laten zien dat het onderwijs is afgestemd op de behoeften van het kapitaal. Dat er een grens is aan de overheidsuitgaven voor het onderwijs en dat de onderwijs met handen en voeten gebonden is aan de staat. Maar er ontbreekt nog iets wat merken we van dit alles in de praktijk en vooral, wat kunnen we ertegen doen.

De vier PA-studenten die u aan het begin van het stuk gezien hebt, hebben nu een jaar praktijk achter de rug op een basisschool ergens in Nederland. Vanavond is een belangrijke avond. Het bestuur van de school zal namelijk beslissen of ze een vaste aanstelling krijgen. Of niet!

TRUI : Oe! Dat hoofd, ik krijg er wat van!

WILLEMIEN : Wil je een aspirientje?

TRUI : Ik bedoel hét hoofd. Hij loopt me al drie dagen achterna.

CORS : Zo .....

HARRIE : Wees blij dat hij een keertje belangstelling toont.

TRUI : Belangstelling? Hij controleert me ! Hij zit maar met een chagrijnig smoel achter in de klas en heeft overal kritiek op. Vandaag was het helemaal erg!

CORS : Vertel eens.

TRUI : Ik had de kinderen aan de ene kant van het bord op laten schrijven wat hun vaders doen, en aan de .andere kant wat ze zelf graag willen worden.

Toen bleek dat kinderen van arbeiders bijna allemaal een handarbeidersberoep kozen.

HARRIE : Is dat zo?

TRUI : Ja, dat is zo. En kinderen van winkeliers of van ambtenaren, boekhouders en zo kozen een verzorgend beroep. Toen hebben we daarover gepraat in een kringgesprek over hoe dat nou allemaal komt. En dat ging allemaal prima. Iedereen deed mee. Geen vuiltje aan de lucht. Zegt ie Later tegen me: "Juffrouw Trui, u hebt geen kaas gegeten van pedagogische benadering. U zet de kinderen tegen elkaar op!"

WILLEMIEN : Alsof jij de tegenstellingen in de maatschappij hebt verzonnen!

TRUI : Ik vertrouw het niks vanavond.

WILLEMIEN : Denk je dat hij het gaat gebruiken tegenover het bestuur om je vaste aanstelling tegen te houden?

TRUI : "De school is geen politieke tribune juffrouw!"

CORS : Daar hoeft hij bij jou anders helemaal niet bang voor te zijn. Zo geschoold ben je nou ook weer niet.

TIJDENS DE VOLGENDE TEKST ONTROLT DE VERTELLER ACHTER TRUI EEN PLAAT WAAROP HET WERKEN IN DE KLAS MET DE OUDERS ERBIJ STAAT AFGEBEELD

TRUI : Niet geschoold? Ik heb misschien wat minder boekjes gelezen dan jij ja, maar wat doe ik de hele dag: ik praat met de kinderen, ik praat met de ouders. Over hoe ze wonen, hoe ze werken. En samen komen we er achter waarom hun vaders elke avond moe thuiskomen. Waarom ze opgejaagd worden op hun werk. Waarom de huisbazen de huren steeds verhogen zonder ook maar iets aan de huizen te repareren. Waarom er zoveel Turken in de buurt komen wonen. Dat is volgens mij de enige manier om er achter te komen hoe die maatschappij in elkaar zit!

TIJDENS DE VOLGENDE TEKST ONTROLT DE VERTELLER ACHTER WILLEMIEN EEN PLAAT WAAROP IS AFGE-
BEELD DE ONDERWIJZER IN GESPREK MET MENSEN VOOR EEN BEZETTE FABRIEK

WILLEMIEN : Maar door de school te veranderen, verander je de maatschappij nog niet. Je kunt met de kinderen over de tegenstellingen in de maatschappij praten, maar daardoor hef je ze niet op. Als je de maatschappij wilt veranderen, dan moet je daar werken waar je werk het meeste nut heeft. Dan moet je je richten op de mensen in de produktie. Meedoen met hun strijd. Opkomen voor hun rechten. En niet in je eentje aan gaan modderen, maar je politiek organiseren.

TRUI : Doe jij dan niks in de klas?

WILLEMIEN : Jawel, binnen de beperkingen die er zijn. Het is stom om al vanaf de eerste dag het achterste van je tong te laten zien. Je ziet wat er kan gebeuren.

CORS : Dat is allemaal wel waar wat je zegt Willemien, maar je vergeet dat die tegenstellingen ook doorwerken in de school. Dat hebben we gezien aan dat voorbeeld van Trui. Ik vind dat je moet vechten op de plaats waar je zit!

TRUI : Precies, dat bedoel ik!

TIJDENS DE VOLGENDE TEKST ONTROLT DE VERTELLER ACHTER CORS EEN PLAAT WAAROP IS AFGEBEELD
EEN GROEP ONDERWIJZERS IN STUDIE BIJEEN

CORS : Maar niet zoals jij dat doet (TOT TRUI) Jij denkt dat het allemaal van de kinderen kan komen. Maar als je de kinderen de tegenstellingen in de maatschappij wil duidelijk maken, dan zal je die eerst zelf eens grondig moeten bestuderen. Je kunt nou eenmaal niet uitleggen wat je zelf niet snapt.

TRUI : Wat hebben jouw kinderen er nou aan, dat je iedere avond tot diep in de nacht zit te studeren, de ene werkgroep na de andere afloopt, zodat je 's ochtends zo moe bent, dat je de kinderen werk opgeeft en zelf achter je krant zit te slapen!

HARRIE : Kijk, ik heb ook zo mijn ideeën over onderwijsvernieuwing. Ik vind.....

CORS : De klassen zijn te groot. Het salaris is te laag. De leermiddelen verouderd. Wordt allemaal lid van de

bond, dan is morgen het onderwijs gezond!
 Maar wat stelt die bond van jou nou eigenlijk voor!

TIJDENS DE VOLGENDE TEKST ONTROLT DE VERTELLER ACHTER HARRIE EEN PLAAT WAAROP IS AFGE-
 BEELD EEN GROEP ONDERWIJZERS-DEMONSTRATIE VOOR O.A. KLEINERE KLASSEN

HARRIE : Het gaat er niet om wat die bond is. Het gaat erom wat wij ervan maken. Jullie lopen toch ook altijd te zeuren dat onze materiële omstandigheden maar naadje-pet zijn en dat er zo in feite niet te werken valt. Dan moeten we ons daartegen verzetten, georganiseerd! En als de bond daar niet aan wil, dan moeten we duidelijk maken van wie die bond nou eigenlijk is. We moeten eerst die financiële status ergens hebben en onze werkvoorwaarden gewoon maar menselijk. Dan kunnen we eens wat anders gaan doen.
 Eerst komt "das Fressen" en dan "die Moral". Dat is trouwens een oud socialistisch spreekwoord.

VERTELLER : De volgende dag. Het bestuur heeft haar beslissing genomen. Van de vier onderwijzers heeft Trui haar vaste aanstelling niet gekregen. Haar proeftijd is met een jaar verlengd.

CORS : Dit is weer eens een schitterend voorbeeld van wat er gebeurt als de onderwijzer de kant van de arbeiders kiest.

TRUI : Schitterend ja! Maar ik zit er maar mee. Dat betekent dat ik me een jaar lang gedeisd moet houden. Geen projecten meer, geen ouders in de klas. Gewoon lesgeven volgens het boekje. De kinderen de werkelijke feiten verzwijgen en de wind eronder houden!

CORS : Maar je laat je op zo'n manier toch zeker niet dwingen om dingen te doen waar je niet achter staat! Dit is je reinste politieke censuur!

TRUI : Maar wat wil je dan? Als ik zo doorga dan lig ik er het volgend jaar gegarandeerd uit. En ik wil de school nog wel eens zien, die me dan nog aanneemt!

CORS : Natuurlijk, dat is een reëel probleem. Maar daarom had je ook de onderwijsstructuur moeten bestuderen om te weten wat je middelen zijn om binnen de beperkingen toch je werk te kunnen doen.

HARRIE : (LOOPT NAAR TRUI TOE) Ze kan niet eens meer terug. Dat zullen de kinderen en de ouders niet pikken.
 (TOT TRUI) Je hebt ze net enthousiast gemaakt met die projecten van je.

WILLEMEN : (TOT TRUI) Jij vertelt aan de kinderen en aan de ouders dat ze in verzet moeten komen tegen hun situatie, maar nu je zelf wat tegenstand krijgt, leg je je er hij neer. Maar jij moet je ook verzetten. En dat kun je niet alleen, dat zullen we samen moeten doen. We moeten een solidaire macht vormen!

TRUI : (ZINGT SCHAMPER:) Hand in hand, kameraden.....

- HARRIE : Nee Trui, het gebeurt! Pas nog in de krant gelezen:
"Ontslag leraar voorkomen door gezamenlijke actie van
ouders, leerlingen en kollega's." Als wij nou in onze
klas jouw werkwijze overnemen, dan zouden ze over een
jaar vier mensen moeten ontslaan.
- CORS : En dan krijgen ze vier maal zoveel ouders tegenover
zich.
- HARRIE : In zo'n situatie heb je een sterke bond achter je no-
dig.
En daarom moeten we ook lid worden.
Als wij nou met z'n vieren regelmatig en goed voorbe-
reid de afdelingsvergaderingen bezoeken en daar ook
steeds meer mensen bij betrekken - want wij zijn heus
niet de enigen die vinden dat het fout in mekaar zit -
dan zal je eens wat zien! Dan wordt de bond echt een
middel in de strijd!
- WILLEMEN : Als wij de ouders vragen met onze strijd mee te doen,
dan zullen wij ook met hun strijd mee moeten doen. De
strijd voor hogere lonen, betere werkomstandigheden,
lagere huren. En de strijd voor hun politieke rechten!

DE VIER PLATEN DIE ELK EEN ONDERDEEL VAN HET ONDERWIJSVERZET LATEN ZIEN, WORDEN NU AAN
ELKAAR GESCHOVEN. DE VERSCHILLENDE TEKENINGEN BLIJKEN NU IN ELKAAR OVER TE LOPEN EN VOR-
MEN NU EEN ONLOSMAKELIJK GEHEEL. ZE GEVEN OP DEZE WIJZE UITDRUKKING VAN DE STELLING DAT
ONDERWIJSVERZET SLECHTS EFFEKTIEF IS WANNEER ER EEN KOPPELING PLAATSVINDT OP DE VIER VER-
SCHILLENDE TERREINEN.

SLOTLIED

(BEGELEIDING; GITAAR OF PIANO)

ALLEN : Werk in de klas ook al ben je daar beperkt.
Toon de kinderen de tegenstelling in de maatschappij
aan de hand van wat ze onderzoeken thuis en in de buurt.
En betrek je kollega's en de ouders daar ook bij.

Ga het verband tussen onderwijs en samenleving na.
Kom er achter wat de overheid van 't onderwijs verwacht,
hoe de overheid aan 't lijntje van de ondernemers loopt.
Als je dat weet krijgt je actie in het onderwijs pas kracht.

Wees actief in de bond. Stel je eisen daar met klem:
hoger loon, kleinere klassen en meer leerkrachten per school.
Materiële eisen horen bij het onderwijsverzet.
Slechts met steun van een sterke vakbond krijg je ze er door.

Doe mee aan de strijd van het onderwijsverzet.
Schaar je bij de oppositie.
Vecht voor het recht op goed onderwijs.
Vecht voor je sociale positie.
Maar beperk je niet tot actie in de school.
Doe ook mee aan politieke strijd:
de strijd aan de basis van de maatschappij.
Bewijs in wat je doet je solidariteit.
Bewijs in wat je doet je solidariteit.